

Butlletí **núm. 10**

*Descobreix
la història
del nostre poble*

PARIETES
centre d'estudis locals

*Av. Catalunya, prop de l'estació. La Núria Nogué d'esquena
Foto cedida per Núria Nogué*

*Estació de tren vista des de dalt el pont de l'avinguda Catalunya.
Foto cedida per Núria Nogué*

^ Nevada a Parets 1962

**Parets del Vallès
Hivern 2012**

WWW.PARIETES.COM

Editat per: Centre d'Estudis Locals PARIETES

Número d'inscripció: 31584/1

Data d'inscripció: 31/01/2006

Redactors: Rosa Martí i Conill, Antoni Puig Serra,
Carles Font, Maria Gorina, Joan M. Pereira
i Joan Volart i Bellavista

Repàs del text: Mercè Alcayna Alarcón

Logotip: Lluís Miras

Composició i Muntatge: IdeesVisuals

Adreça de contacte: parietes@gmail.com

Dipòsit legal: B-13229-2008

ISSN: 2013-1763

Impressió: OpalTech

Amb el suport de:

**Ajuntament de
Parets del Vallès**

sumari

- *Editorial*
- *100 anys de la Cooperativa la Progressiva 1ª part (1912-1939) per Joan Volart Bellavista*
- *El xiprer de Vilatzir per Joan M. Pereira*
- *Nous documents sobre la Linera per Maria Gorina*
- *Parets a principis dels Segles XX per Carles Font*
- *Cal Florenci del vi. Entrevista a Jaume Cervera i Pont per Antoni Puig Serra i Rosa Martí Conill*
- *Poesies*
 - *La Maria Pont*
 - *El Florenci i la Maria Pont*
 - *Les Maries*
- *Els íbers en el vallès Oriental. Ressenya per M. Isabel Panosa Domingo*
- *El camí de l'Aurora. Ressenya per Carles Zafon*

Aquest any s'ha fet el lliurament de les Medalles de la Vila a persones o entitats que s'han distingit per la seva tasca en el poble. Els mereixedors d'aquesta distinció són: Mercè Escardó i Bas, l'Agrupament Escolta i Guia Sant Jaume i la Cooperativa La Progressiva.

Mercè Escardó i Bas és bibliotecària de Can Butjosa des de l'obertura d'aquest centre, l'any 1983, escriptora i narradora. Ha estat l'ànima de la Biblioteca Infantil i Juvenil Can Butjosa. Ha fet una gran tasca pedagògica en el camp de la lectura i de la cultura a la nostra vila i fora. Ha estat una entusiasta i engrescadora narradora. Explicava els contes a la vora del foc a la mainada, acompanyats dels adults, que es quedaven bocabadats de com descrivia aquelles narracions curtes en mig d'una ambientació màgica per tal de fer més amè el relat. Ha organitzat i portat a terme cursos, tallers, seminaris, conferències i també ha publicat articles en diverses revistes especialitzades. Com a escriptora és autora de molts llibres de contes, articles sobre biblioteques infantils i juvenils i animació a la lectura, col·laboracions a diferents revistes, etc. També ha estat guardonada amb el Premi Crítica «Serra d'Or» de literatura infantil i juvenil, l'any 1992 per *La lluna i els miralls*. El Pla de Lectura Municipal de la Biblioteca Infantil i Juvenil Can Butjosa, la biblioteca que dirigeix, va guanyar el Premio Nacional de Fomento a la Lectura 2004.

L'Agrupament Escolta i Guia Sant Jaume de Parets, que es va fundar el 4 d'octubre de 1961, l'any passat va celebrar les noccs d'or. En la darrera edició del butlletí Parietes hi vàrem dedicar un monogràfic especial del que ha estat aquesta entitat en el nostre poble fent un especial esment a la figura d'en Joan Ferré, que va ser un dels fundadors de l'agrupament i va estar al peu del canó fins al darrer moment. Una vida dedicada a l'escoltisme.

La Cooperativa La Progressiva enguany també està d'enhorabona, atès que ja ha celebrat el primer centenari. El passat juliol, data en què es celebrava l'efemèride, es va fer un acte institucional en què hi van participar la presidenta del Parlament de Catalunya, les autoritats locals, la direcció de la Cooperativa i els socis i veïns del poble. La Junta Rectora de l'entitat

ha encomanat la publicació d'un llibre de 226 pàgines a color que hom pot observar i ser-ne coneixedor del que ha estat el moviment cooperativista a Parets durant aquest segle d'història. Aquesta publicació ha estat lliurada a cadascun dels socis. Hem cregut adient dedicar-hi en aquest butlletí un ampli article a aquesta entitat centenària. Donada la llarga trajectòria de l'entitat hem pensat fer-ne dos articles. El primer, que es publica en aquesta edició, abasta de l'any 1912 al 1939. El següent farà ressò de la segona etapa que va de 1950, any que es comença a fer els

tràmits per tal d'obrir La Progressiva dins el nou marc legal de la dictadura, fins els nostres dies.

La direcció de Parietes es congratula per aquests reconeixements, tant a la Mercè Escardó com a les dues entitats mencionades anteriorment i agraeix a les autoritats locals tenir en consideració les recomanacions de la direcció del CEL Parietes, que va demanar per escrit a la màxima autoritat local, que l'Agrupament Escolta i Guia Sant Jaume fos una de les entitats reconegudes amb la màxima distinció de la vila i, una vegada més, que es fes un reconeixement pòstum a qui fou el pal de paller de l'escoltisme a Parets.

Enguany, s'han editat tres publicacions per part de tres autors, veïns del nostre poble. Carles Zafon i Llopis amb la novel·la *El Carrer de l'Aurora*, amb dos protagonistes de la nostra població víctimes de la Guerra Incivil; l'obra descriu d'una manera molt objectiva, respectuosa i acurada aquest dos personatges amb idees molt diferents i als quals la defensa dels seus ideals els varen portar a la pena de mort. Una altra és de l'escriptora i professora d'història Isabel Panosa, que ha realitzat un treball d'investigació titulat *Els Ibers del Vallès Oriental*. Aquest volum aporta un gran coneixement de com varen influir aquests conjunts de pobles que es varen establir ja des de el segle VI a. C. a la costa oriental de la Península Ibèrica i, concretament, en les contrades que nosaltres habitem. Un darrer llibre titulat *100 anys de la Cooperativa la Progressiva 1912-2012*, escrit per un servidor, en què faig una síntesis del que ha estat aquesta entitat al llarg d'una centúria. La direcció de Parietes se sent molt joiosa de poder comptar amb aquestes darreres aportacions a la història local.

Joan Volart i Bellavista

100 anys de La Progressiva (1ª part 1912-1939)

Local de la Cooperativa cafè de les 12H

Origen del Moviment Cooperativista

Els orígens del moviment cooperativista caldria cercar-los en els dos grans pensadors i ideòlegs d'aquest moviment: el francès Charles Fourier i el gal·lès Robert Owen, contemporanis que visqueren a cavall de l'últim terç del segle XVIII i la primera meitat del XIX. Rochdale fou la ciutat britànica on es formà la primera cooperativa, anomenada la *Rochdale Equitable Pioners Society*. 28 treballadors, l'any 1844, varen formar aquesta societat. Subministraven aliments i altres béns necessaris als obrers. Era un objectiu primordial oferir-los instruments educatius i socials. En aquest punt geogràfic es varen redactar els set principis cooperativistes.

- Llibertat d'adhesió i desvinculació
- Control democràtic
- Neutralitat política i religiosa
- Vendes al comptat
- Devolució d'excedents
- Interès limitat sobre el capital
- Educació continua

Orígens del cooperativisme a Parets

La primera cooperativa de la qual tenim informació a Parets va ser la *Confianza*. El 10 de febrer de 1908, en Josep Cortés, veí de Parets i jornaler de professió, presentava els estatuts de la societat cooperativa al Govern Civil de Barcelona. No hi ha constància que hagués funcionat mai, però si que va estar enregistrada fins el 1912. El estatuts

ens donen una visió de les idees progressistes i avançades. Preveia la creació d'escoles laiques, posava molt èmfasi en la formació dels seus associats i interès per la cultura dels obrers que en formaven part. Parlava d'una futura biblioteca i preveia conferències de diferents personalitats del món de les ciències, la política, la sociologia, la filosofia, etc.

Parets, l'any 1912, era un poble agrari, però ja des de l'any 1880 funcionava una fàbrica tèxtil que donava feina a unes dues-centes persones, majoritàriament dones, tot i que un 27%, aproximadament era mà d'obra masculina. La majoria de famílies del poble tenien un hort on hi conreaven les hortalisses pel seu propi consum. També criaven l'aviram a casa, amb la qual cosa obtenien ous i carn blanca. Als treballadors/es de la Linera l'amo els deixava un tros de terra, propietat de l'empresa, per tal de conrear el seu propi hort. Hi havia altres productes bàsics com l'oli, la sal, el pa, etc, que compraven a uns preus elevats.

Treballadors/es de la fàbrica i alguns pagesos, amb el suport del patró de la Linera, Antoni Feliu, i del rector del poble, mossèn Jaume Creixell, varen impulsar la idea de constituir una cooperativa de consum. El 16 d'abril de 1912 es va presentar al Govern Civil de Barcelona el primer reglament de l'entitat. L'1 de juliol es va fer la primera assemblea i es va escollir la Junta Rectora. El domicili era en al carrer Antoni Feliu,26.

Estava formada per:

- *President Rosendo Basart i Filvà*
- *Vicepresident: Jaume Ninou i Valldeoriola*
- *Tresorer: Josep Ramón i Argemí*
- *Revisor de Comptes: Remigi Massuet i Ferrer*
- *Secretari: Jaume Soley i Moreu*
- *Director de Compres: Sever Ninou i Farrés.*

Els socis fundadors, a part de la junta mencionada anteriorment, foren: Joan Ninou, Joan Valls i Pi, Josep Castells, Pere Gorina, Jaume Ro-

cabert, Joan Tomàs, Josep Ramon i Dalmases, Isidre Ventura, Joan Macià i Jaume Naquí.

Cada afiliat havia d'aportar un capital inicial de 25 pessetes i pagar una quota mensual de 50 cèntims.

Local de la Cooperativa

El 13 d'octubre d'aquell mateix any, es va presentar el primer balanç trimestral. L'import de les vendes pujava 2.128 pessetes. Tot hi haver deixat un 10% del negoci en el Fons de Reserva, es varen repartir uns beneficis globals de 170,36 pessetes.

A partir del juliol de 1915, l'entitat va llogar un conserge que era en Fèlix Salanellas; la seva funció era la gestió de les compres i les vendes. Cada dijous anava a fer l'aprovisionament al mercat de Granollers. Per desplaçar-se i portar el gènere, utilitzava una ase i un carret. També es feia la matança del porc i tenien contractada dos dies

per setmana una mocadera que s'encarregava de netejar les vísceres, preparar la carn i fer-ne embotits. Entre els serveis que oferia l'entitat hi havia la venda de pa que s'elaborava en el seu propi forn. Aquesta fleca estava en el local social, a Can

Sidro de la Llet, en el carrer Masmolins, avui el carrer del Raval.

El 15 de juliol de 1917, en l'assemblea de socis, el president, Jaume Soley Moreu, va proposar la compra d'un terreny propietat de la rectoria de 1.500 m2. El preu era de 500 pessetes cada 200 m2. L'objectiu era aixecar dos edificis, un pel local social i el cafè i l'altre per la botiga. Tots els socis hi van estar d'acord amb la proposta del president. Les obres del nou cafè-local varen començar el mes de setembre de 1919, i varen participar molts socis en tasques com tragar grava,

sorra, còdols de la riera, omplir fonaments, fer de manobre, etc. L'any 1920 s'obria el nou cafè-local i el 1924 es començava a despatxar a la botiga que estava ubicada en el segon edifici construït a continuació del cafè-local.

La coral "La Unión Paretense" i la Progresiva, que es va fundar un temps després i sempre van estar molt lligades, es varen fusionar. La data històrica per ambdues entitats va ser el 4 d'abril de 1925. En el marc de l'obra social s'organitzaven ball de gitanes, tenien la seva pròpia colla, representacions d'obres de teatre, curses de solfeig, excursions, etc.

La cooperativa va comprar mitjançant el pagament d'un cens, l'any 1928, una peça de terreny que tocava amb la seva finca i era propietat de Josep Esteve i Castells. El mes d'octubre de l'any 1930 ja estava construïda la bonica sala de teatre edificada sobre aquell terreny. Les obres les va dirigir l'arquitecte Manel Casas. L'empresa constructora era en Genar Lloberas. En aquesta sala s'hi feia ball, teatre i també es van començar a projectar pel·lícules de cinema. També s'hi celebraven en aquesta gran sala els actes de les Festa Major que organitzava l'entitat. Abans d'estar inaugurada s'aixecaven les veles de l'envelat per celebrar la gran festa local en un indret proper a la seu social.

En el si de l'entitat es va crear una secció mutualista. A partir del 30 de gener de 1929, la Societat Cooperativa La Progresiva també va tenir el propi mont de pietat: la Germandat Mare de Déu de la Salut. Es va dissoldre el 29 de setembre de 1968.

La cooperativa durant la república

Amb la proclamació de la República, el 14 d'abril de 1931, hi varen haver molts canvis en la nostra societat. Un dels temes, entre molts d'altres, que el primer govern republicà va abordar va ser la reforma de la gestió de les cooperatives, tant el parlament de l'estat espanyol, com el català posteriorment varen legislar sobre coope-

rativisme. El primer govern espanyol de la República va aprovar un decret llei el 4 de juliol de 1931 i després les Corts de Madrid ho aprovaren el 9 de setembre del mateix any. Reconeixien el caràcter autònom de les cooperatives, així com la independència absoluta respecte de l'aparell de l'estat.

A partir del 25 de maig de 1932, la Progressiva ja tenia un nou reglament intern d'acord amb el nou marc legislatiu.

Els anys trenta es vivia una forta recessió econòmica mundial. La davallada del consum també es feia ben palès a la societat cooperativa. Fins i tot arran d'aquesta situació varen haver d'acomiar un treballador, Jaume Jorba Pons. Se li comunicava amb una antelació de tres setmanes la fi de la seva relació laboral amb La Progressiva. La indemnització que oferia la direcció era de dues setmanes de sou. El treballador acomiadat no estava d'acord amb aquesta quantitat i va recórrer al Jurat Mixt de Treball. El magistrat va dictar a favor de Jaume Jorba i es va fer efecti

va una despesa per l'acomiadament de set-centes pessetes.

La sala teatre es va inaugurar el 1931 i aquell mateix any es varen celebrar els actes de la festa

Major en la nova sala, molt ben engalanada i il·luminada. Cal dir que competien dues societats per organitzar la gran festa i cadascuna organitzava el seu envelat. En el seu cas, la cooperativa ho feia en el sí de l'entitat. Aquestes dues entitats eren la Cooperativa La Progressiva i el Jardí. A partir del 1932 s'hi van afegir els d'Esquerra Republicana que també aixecaven la seva carpa.

L'any 1932, l'edició del rotatiu comarcal La Gralla, en data 7 d'agost de 1932, ens parla de la Festa Major de Parets i ho fa amb aquests termes: «Avui, demà i demà passat es fa la Festa Major de Parets, el poble més alegre d'aquest Vallès. Tots tres dies es donaran balls i concerts a la sala de la Cooperativa La Progressiva i de la Societat

el Jardí. En el teatre el Jardí es representa "La Tempestat" per les diples Josefina Bugatto i Salud Rodríguez, el tenor Carles Vives i el baríton Aleix Queraltó. A la Cooperativa, demà, "Los de Aragón" i "La legió d'honor" per la Companyia Josep Llimona, en la qual hi figura el tenor Joan Rossich.»

Funcionaven diferents seccions, però les que presentaven pèrdues era la de ball i fonda. Fins i tot varen assessorar a la societat dos grans destacats cooperativistes i experts en comptabilitat, Josep Gardó i Ricard Caballeria. Varen observar que hi havia anomalies en la forma de portar la comptabilitat i els varen donar unes pautes a seguir.

A partir de l'any 1933, la societat no podia fer-se càrrec del cinema ja que comptaven amb un projector per a cinema mut, però ja s'havia passat al cinema sonor i era molt difícil trobar pel·lícules sense so, la qual cosa obligava a posar-se al dia i a fer una inversió important que la societat no podia sufragar. Aleshores és quan la Junta Rectora de la Cooperativa Obrera La Progressiva, presidida per Pau Sors Ciurans, i Joan Moré acordaren fer un contracte de lloguer durant cinc anys de la sala de cinema-teatre. A partir del primer de desembre de 1935 es va fer un contracte d'arrendament del local-cafè entre la Progressiva i Joan Moré.

Aquest es faria càrrec també de la fonda i el cafè.

En l'assemblea de socis del 20 de maig de 1936 es varen aprovar uns nous estatuts.

Estaven redactats d'acord amb la Llei de bases de la cooperació i la Llei de Cooperatives del 17 de febrer i 17 de març del 1934, respectivament, promulgades per la Generalitat de Catalunya. El 16 de juny de 1936 els nous estatuts foren aprovats pel Consell Superior de la Cooperació de la Generalitat de Catalunya i el president, senyor A. Dot Arxé, i el secretari, Joan Coloma, els van signar.

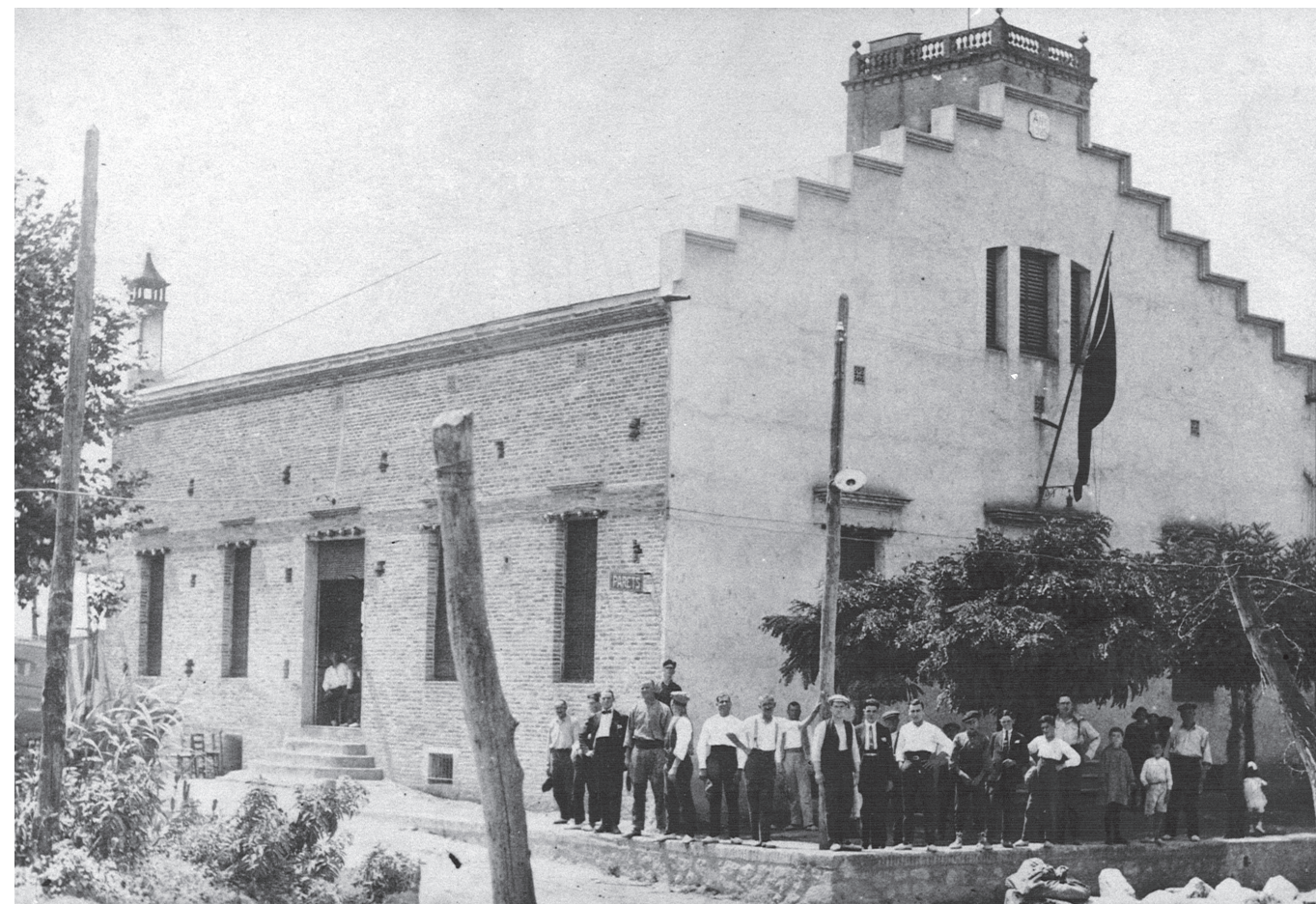
La Progressiva durant la guerra civil

El dia 29 de juliol de 1936 fou dictat un decret, signat pel president de la Generalitat, el senyor Lluís Companys Jover, que deia: "Per tal que el Govern pugui tenir lliure disposició dels elements que per llur composició i finalitat s'adiuen més amb una fórmula econòmica d'interès col·lectiu, el govern de la Generalitat intervindrà el funcionament de totes les cooperatives de producció i consum, sindicats agrícoles i mutualitats i restaran aquestes entitats sota el control directe del Consell Superior de la Cooperació."

A començaments de la Guerra Civil es va imposar un nou sistema econòmic i per ordre del Comitè de Milícies Antifeixistes de Parets es va decretar el control de tots els establiments de la

nostra vila, que es reduïren a l'entitat La Progressiva. Es varen crear onze seccions: 1a queviures, 2a i 4a carns, 3a aviram, 5a fleca, 6a verdures, 7a carbó, 8a diversos, 9a vi, 10a cafè i 11a fonda.

El 7 de gener de 1937 es va municipalitzar la cooperativa. Entre els anys 1937 i 1938, molts ajuntaments varen fer emissions de bitllets o bé monedes per tal de no paralitzar el comerç. Segons es pot veure, l'Ajuntament de Parets no va emetre cap mena de paper moneda, però sí que ho va fer la Cooperativa La Progressiva. Era l'any 1937, no se sap la data exacta en què aquesta entitat va fer la primera encunyació de monedes de metall per valor d'una pesseta, vint-i-cinc, deu i cinc cèntims, dels quals no es coneix l'import emès en total.

Local de la Cooperativa 1921-1923

A l'agost de 1937, La Progressiva va fer una emissió de vals de cartró per valor de vint-i-cinc, deu i cinc cèntims per un import total de cinc mil pessetes. L'any següent va fer discos de cartró fibra per un valor de cinc pessetes. Segons publicava a la revista Plaça Gran de l'11 d'agost de 1983, en un estudi sobre el paper moneda a Granollers i als pobles veïns, es calcula que a Parets es va fer paper moneda per un valor aproximadament de dotze mil pessetes.

Relació de presidents durant la primera etapa

1912

Rosendo Basart Filvà

1916

Jaume Soley Moreu

1919

Jaume Comas Xarrié

1921

Josep Gorina Fontserè

1923

Joan Carreras Oliver

1923

Joan Castells Padró

1924

Joan Valls Pi

1926

Jaume Guàrdia Montpart

1927

Baudili Canals Galceran

1927

Joan Castells Padrós

1931

Joan Oller i Argemí

1933

Joan Carreras Olivé

1933

Pau Sors Ciurans

1934

Joaquim Cors Serra

1935

Esteve Guasch Rocaries

1939-1950

La cooperativa no va portar a terme cap activitat.

Joan Volart i Bellavista

El xiprer de Vilatzir

1r quadre

Sóc xiprer. Sóc terra. Sóc temps. Pel meu dessota han anant passant homes i generacions senceres. Tota la història em pertany. De la mateixa manera que les meves arrels absorbeixen l'essència de la terra, la història ha passat per davant meu. Sóc xiprer. Sóc terra. Sóc temps.

Vet aquí els nens. Petits animal de sang calenta. Juguen i criden.

—A veure si m'atrapes, Marc! A veure si ets capaç d'atrapar-me! —diu la petita Berenguera de Vilatzir, filla i pubilla dels senyors de les terres del voltant, senyors de la vella casa de Vilatzir i les seves vinyes.

La nena corre i al darrere va en Marc de Planella, empaitant-la.

—Si m'agafes, et deixo que em facis un petó!

Ella és petita, bruna i àgil com un cérvol. En Marc intensifica la carrera, allarga la mà. Comencen a fer voltes al meu voltant. Voltes i voltes. Quin mareig. Estan bojós aquests nens!

Ara, la Berenguera sembla que s'esgota, sento com minva la seva energia. Però es fa la ximple, perquè jo sé que podria continuar corrent tot el dia pels boscos sense que en Marc ni tan sols se li acostés.

Però en Marc l'agafa i l'abraça, pit contra pit, mirada en la mirada.

—Deixa-la, lladre de germanes! —crida de sobte en Bernat de Vilatzir, que ha aparegut corrent des de la casa—. Deixa-la o et mato!

Ha entrat en escena el germà petit de la Berenguera, que de petit no en té res, encara que sigui tendre i fràgil com un jonc verd. I continua renyant la petita Berenguera, perquè s'esforça en ésser viril.

—Que no veus amb qui jugues? És un dels Planella, els enemics del nostre pare. Només ens volen treure de les nostres terres. O encara pitjor...

En Marc s'ha posat per davant de la Berenguera, la protegeix i alhora s'hi encara. En Bernat alça un bastó gruixut i dur, de bon roure. Ai, que li trencarà la closca!

—No hi tens cap dret! —crida en Marc de Planella.

La Berenguera li surt del darrere i agafa el braç armat del seu germà.

—Abaixa el bastó, tros d'ase! Però si ens ho estàvem passant la mar de bé!

En Bernat ha perdut l'empenta dels primers moments. Li sobta la valentia de la seva germana. Li sobta la mirada furiosa i acusadora. Intenta convèncer la noia.

—T'està enganyant, Berenguera. Però no és bo, aquest Planella. Jo mateix l'he vist matar sargantanes al safareig. És cruel. I només et vol perquè ets la pubilla. L'únic que vol és fer-nos mal...

—No és veritat —diu en Marc.

—No és veritat —diu la Berenguera—. Jo me l'estimo, al Marc, i no vull que li facis mal. T'ho prohibeixo. M'has entès? T'ho prohibeixo.

2n quadre

Com passa el temps per aquests humans! Són animals fràgils i fugissers. A penes han nascut de la llavor, a penes han sortit de la terra i comencen a créixer, i ja sembla que han de marcir-se i morir. Ara són joves, però. Encara són joves. Ep!, què és això que escolto? En Marc i la Berenguera es parlen a cau d'orella. És una conversa d'enamorats ben estranya.

—No siguis ruc. No vull que t'enfrontis amb tot el poble, Marc. Has de ser bo i fer-me cas —diu la formosa dama Berenguera.

—Però, per què heu de continuar, els Vilatzir, pels segles dels segles? Per què? I ara no sou poderosos, com en els vells temps. No teniu els diners per ajudar el rei Pere el Cerimoniós. I el rei necessita aquests diners per fer les seves guerres.

Està capficat amb l'illa de Sardenya, l'home! Ves què hem de fer! I jo tinc molts diners. No és que vulgui la guerra, jo; només vull ser el senyor legítim d'aquestes terres de la nostra infància, i només vull ser senyor del teu cor, Berenguera.

Que en són, de tendres, aquests joves! Amb quina intensitat s'abracen i es petonegen!

—Però, Marc... Potser el poble, nostres vasalls, volen comprar les terres al rei. Deixa'ls fer. Els temps estan canviant.

—No, no podran comprar res, perquè ja ho he fet jo.

—Què?

—El que has sentit. Ja està fet. Sóc el nou administrador de Vilatzir, i de Parets, i de Gallecs, i de Mollet. Aquell a qui el teu germà deia lladre. Ara és ell qui fa de lladre, és ell qui cavalca sempre pels boscos. S'ha convertit en un animal esquerp, el teu germà.

—Sigues bo amb en Bernat. Jo t'ho demano.

—Però és el meu enemic! Hom diu que m'està robant les recaptacions i els impostos.

—Té bones intencions —s'excusa la Berenguera—. És partidari del poble, de la mateixa manera que tu n'hauries de ser.

Oh, oh. Teniu cura, parella! Aquí apareix en Bernat. Sembla un fill de la deessa Artemísia, cavalcant, caçador, lleuger; ell i la seva muntura, un sol cos.

—Avui et mataré, finalment! —cria—. Et vaig dir que no t'acostessis a la meva germana.

—No, Bernat... —parla la Berenguera—, espera. Tu, calla també, Marc. Bernat, escolta'm bé. Tu no mataràs ningú, perquè en Marc m'ha promès que les terres de Vilatzir tornaran a la seva gent, i augmentaran les vinyes, i la riquesa serà gran a repartir per tothom. El poble ha de ser senyor de si mateix. S'han acabat els temps dels Vilatzir. S'ha acabat el temps dels Planella. Ara vindrà un temps de pau i prosperitat.

En Marc de Planella alça aleshores la veu. Sembla que ha canviat de parer.

—Això que diu la teva germana és veritat. Però no ha de morir el temps dels Vilatzir ni dels Planella, perquè vull casar-me amb la Berenguera, i els nostres fills seran la nostra fama.

La terra és fecunda. Les vinyes donen vi i alegria. S'abracen els balladors a les festes, gaudeixen de les fires. Hi ha boda. Hi ha pau. En Marc i en Bernat són amics, per fi. Han deixat les armes i han agafat l'aixada. El poble sencer és testimoni d'aquesta aliança. I Vilatzir és sagrada en aquesta pau. Tot aquell que hi visqui i que treballi la terra estarà protegit per aquest sagrat. I ningú pot fer mal a qui arribi en pau a Vilatzir.

3r quadre

—En aquest sagrat de Vilatzir, protegit per la llei de Déu, em rendeix i beso les plates del meu rei, Joan II, mon Senyor.

Així ha parlat en Marc de Planella, i els mateixos gestos de submissió ha fet en Bernat, el seu cunyat. Aquests homes, que no poden romandre en pau, s'han estat matant entre germans una altra vegada. Ha estat una guerra civil terrible. I en Marc i en Bernat van escollir equivocadament el bàndol, perquè han perdut. I ara el rei vencedor, en Joan II, els sotmet i exigeix vot d'obediència.

—Jureu, per la vostra terra i la vostra vida, obeir el Rei, i no alçar mai les armes contra la corona, i defensar-la sempre?

Oh, és el Rei en persona qui parla. Posa les mans sobre els caps dels dos homes agenollats davant seu. Torna a prendre la paraula.

—Jo us perdono la vida. I afirmo que aquesta terra és sagrada per la llei de Déu i dels homes, i que mai ningú podrà violentar qui arribi en pau. Però heu estat rebels i heu alçat la mà contra el vostre pare, Rei i Senyor. Per tal cosa, us trec el nom i la terra. Ja no sereu mai més senyors de Vilatzir. Des d'ara endavant, aquesta terra esdevindrà possessió d'en Joanot Malla, el meu fidel vassall. I la casa, i les vinyes del voltant, prendran

el nom del seu amo: Torre de Malla. Així ho dic i així es dirà. I haureu de respectar el vostre senyor de la Torre de Malla, i treballar la terra per ell, per fer-la pròspera.

Ara llauren la terra, en Marc i en Bernat. Ara alcen l'aixada i l'enfonsen al terra per fer-la fecunda. Són vinyataires. Però són una altra vegada feliços. El vi és l'alegria de la Torre de Malla. La vida és el Sol, que neix a Montmeló i mor a Gallecs. La vida és la terra.

l'esmorzar als homes que suen llaurant la vinya des que s'alça el Sol. És mig matí, hora de parar un xic i reparar les forces amb menjar i beure.

És dur treballar la terra. Però per la terra corre la sang de les vinyes, que són la vida sencera. És dur gastar les forces en llaurar la terra. Però el vi és la sang de l'alegria. I aquí arriben, amb la Berenguera, les botifarres amb pa torrat, i també el tomàquet i l'all. Quina satisfacció, donar de menjar al cos després de la feina!

Xiprer de la Torre Malla. 1975

I la Berenguera... La Berenguera ja no és la dama formosa i jove. És la matriarca, senyora i responsable de la família nombrosa que s'aplega aquí, que treballa cada dia del món i gaudeix de l'oci del diumenge. La Berenguera porta

—No és tan dur deixar de manar —diu algú amb saviesa—. No és gaire difícil renunciar al poder. Encara tenim les mans. Encara tenim el cor per estimar la terra sagrada. Així viurem feliços a la Torre de Malla.

4t quadre

Tot ha canviat. Ha canviat molt. Ja queden poques vinyes. Per altra banda, han crescut els pobles del voltant. Han crescut els edificis com arbres de pedra mentre minven els boscos.

Una altra guerra civil. Per què s'entesta la humanitat en aquesta lluita pel poder?

Sonen els trons dels canons. Hi ha tempesta, però no és de pluja i prou; és una tempesta de morts, milers de morts, un milió de morts. La gent fuig d'aquesta pluja. La gent no vol saber res de la guerra, però continuen fent-se la guerra. Per què?

Per sort, algunes pobres persones que la pluja ha deixat de banda arriben a la Torre de Malla: han hagut de fugir de les pistoles, però han pogut arribar a sagrat. La terra és essència i és història. La Torre de Malla s'ha convertit en refugi de gent caiguda en desgràcia. La terra no traeix els seus fills. És mare i és permanent. Els refugiats arriben de ben lluny, alguns vénen des del país del bascos. Són homes destrossats, dones cansades, i molts nens també.

I vet-ho aquí el Bernat de Vilatzir, aquest vellet que quasi bé no s'aguanta. On són aquells dies de joventut i força? On són els joves amors d'antany? Ai las, tot és passat i antic, tot s'ha fos, com la neu,

en la penombra del temps. I la Berenguera també és aquí, vídua i vella, plena d'arrugues. Dóna pa als refugiats, dóna consol i energia.

—Heu de ser pacients —diu—. He passat moltes penúries, i quan vénen mal dades, vénen mal dades! Però sempre hi ha esperança. Mengeu, nens. Mengeu, perquè vosaltres sou el futur i la nostra fama. I tant de bo pugueu fer les coses millor que nosaltres.

És sàvia, la Berenguera. Sembla un xiprer. La seva pell també està plena d'arrugues i nusos, i per dins, cada dia menys, circula la saba de la saviesa.

—Tornaran les festes... i els balls, i les parelles d'enamorats. Tornarà la música, ja ho veureu —diu la Berenguera—. Per mi no. Per mi només queda el repòs.

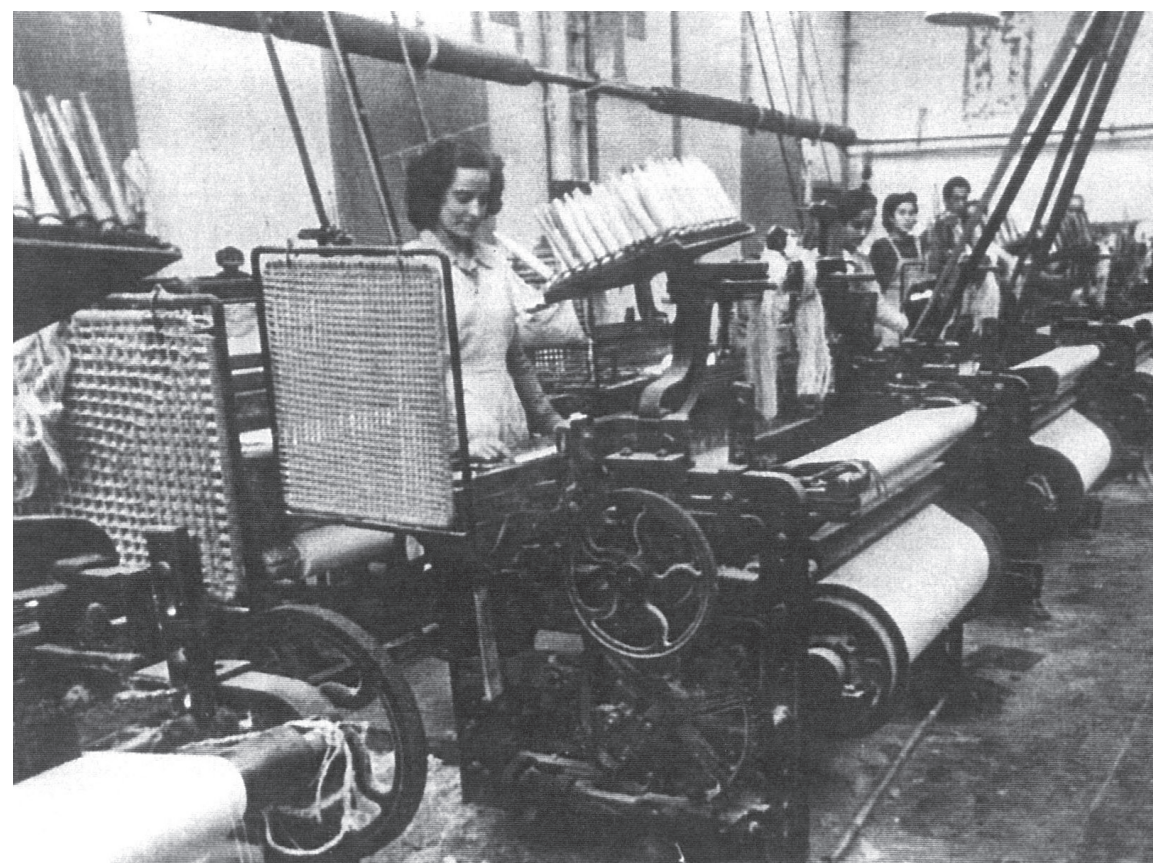
Sí, definitivament, la Berenguera sembla un xiprer, el xiprer de Vilatzir. Sembla feta de la mateixa terra que van llaurar els seus avantpassats. Sembla cosida pels segles dels segles, de tan vella que és. Sembla com jo, que sóc xiprer, que sóc terra, que sóc temps. Tota la història em pertany a mi, el xiprer de Vilatzir.

Joan M. Pereira

Nous documents sobre la Linera

Un viatge en el temps a l'antiga fàbrica de la Linera. Gràfics de producció, fórmules de laboratori, estadístiques d'hores treballades, memòries... Un compendi tècnic per conèixer una mica més aquella època fosca de la postguerra. Va ser en aquests anys quan es van comptabilitzar el major nombre d'homes i dones com a treballadors de la fàbrica de Parets. Aquests documents ofereixen el punt de vista de qui havia de mirar pel negoci. Són el testimoni valuós del responsable de la conducció de l'empresa, però, sota la fredor dels números i les estadístiques, hi havia les històries de moltes famílies paretanes.

El maig del 2012 l'Arxiu Municipal de Parets va rebre una donació de documents que feien referència a la desapareguda fàbrica tèxtil la Linera. Aquesta documentació ha afegit dades noves a l'estudi ja publicat sobre l'antiga colònia tèxtil del poble. Els fills d'Eugenio Prat Comerma, que va ser director tècnic de la fàbrica durant la postguerra, en van fer la donació.

Pura Ibàñez, teixidora. Dècada de 1940

La major part d'aquestes noves fonts comprenen els anys de 1942 a 1952, època en què els fills d'Eugenio Prat confirmen que va dirigir el complex fabril. Eugenio Prat havia estudiat enginyeria tèxtil. En aquesta etapa formativa va coincidir amb Antoni Feliu Marquès, fill de Josep Feliu, amo de la fàbrica (1). Posteriorment, l'1 de juliol de 1942, va entrar a treballar a la Linera i va estar a l'empresa fins que va tancar, el 1971.

Quan va començar a treballar a la Linera tenia 27 anys i se li va donar la responsabilitat de dirigir la factoria. Acabada la Guerra Civil, en ple franquisme autàrquic, eren moments de serioses dificultats econòmiques, polítiques i socials.

Va ser director en els anys més obscurs del règim, just quan Josep Feliu desplegava el seu poder benefactor. El patrici tèxtil va invertir en dues edificacions importants al poble: l'església, el 1946, i una guarderia per als fills dels treballadors de la colònia, el 1947. A continuació, el consistori municipal va concedir el títol de fill adoptiu a

Josep Feliu i, l'any 1948, el govern franquista va concedir a l'empresa el títol d'"Empresa Modelo".

La Linera es feia omnipresent en la dura postguerra paretana. La dimensió reduïda de la població, 2.325 habitants el 1950, facilitava que Parets fos permeable a la determinant influència de l'empresa.

Vuit llibres, dels dotze de què consta aquesta donació, pertanyen a aquesta dècada (1942-1952) i contenen informació bàsicament

tècnica. Els altres quatre volums corresponen als anys de 1953 a 1970. Els textos es presenten enquadernats i escrits a màquina. Els gràfics, dibuixats a mà i pintats, són un compendi estadístic de l'activitat fabril. El fons també conté còpies de discursos, de dos certificats i de dues fotografies.

A la documentació s'hi pot trobar des de les normes i l'organització de la fàbrica, fins a una memòria sobre assumptes del personal. També hi ha infinitat d'estudis sobre diferents primeres matèries utilitzades a la factoria. Gran part d'aquest material aporta informació abundant sobre la quantitat de proves (amb les seves fórmules) practicades per les diferents seccions. L'àmplia informació va acompanyada de gràfics i estadístiques que ajuden a fer-ne més entenedor el contingut. Es fa menció de les mancances i dels canvis que necessitava l'empresa per millorar i ser més competitiva. En un dels apartats, es fan constar les millores fetes a tot l'espai de la colònia en aquella dècada. Els continguts i els resultats de tota aquesta documentació van estar sota la tutela i supervisió del director Eugenio Prat.

Una dècada de la Linera, 1942-1952

Treballar enmig de dificultats

Aquests deu anys es situen en plena postguerra espanyola. La fàbrica, després de l'experiència cooperativista de la Guerra Civil, va iniciar una nova etapa l'any 1939, ja sota el règim franquista. L'empresa va retornar a mans dels antics propietaris, Antoni i Josep Feliu Prats.

Els trets més significatius d'aquell període van ser la repressió política, la misèria, el racionament dels productes bàsics i l'estraperlo. A nivell econòmic, el nou règim autàrquic controlava i intervenia en tots els aspectes. En les indústries hi havia dèficit de carbó, de gasolina i de pri-

meres matèries com el cotó, bàsic per a algunes branques tèxtils. La maquinària era vella i es feia necessària una renovació. Les restriccions elèctriques van estar presents durant tota la dècada, amb l'inconvenient que impedié treballar la setmana sencera i obligaven a fer horaris laborals canviants. Tot i això, segons els informes, els talls de llum no van ocasionar grans pèrdues a la producció.

Dades de les restriccions elèctriques a la fàbrica la Linera:

Anys	Durada de la restricció
1943-1944	-
1944-1945	-
1945-1946	193 dies
1946-1947	74 dies
1947-1948	65 dies
1948-1949	207 dies
1949-1950	160 dies
1950-1951	104 dies

(2) (Fons Eugenio Prat Comerma). AMPV

A falta d'informació del període que abasta del 1943 al 1945, les dades mostren que l'exercici 1948-1949 va ser el pitjor pel que fa al subministrament elèctric. Les empreses es veien obligades a buscar altres fonts d'energia. La Linera utilitzava la màquina de vapor, el motor a gas, el dièsel matakàs i el dièsel GMC i el motor Lancia (segons relació de 1953/4). Els talls de corrent van durar fins ben entrada la dècada dels cinquanta. Algunes de les comandes de carbó que subministrava la Sociedad Hullera Española eren de tan baixa qualitat que no es podien aprofitar.

La consciència empresarial

En aquests anys, els empresaris eren cons-

cients que era necessari renovar la maquinària obsoleta per poder ser més productius. En aquesta línia, la direcció de la fàbrica de Parets va engegar un estudi per millorar la qualitat dels seus articles i poder competir amb els millors industrials del país. En aquest estudi s'hi exposa que *"Hay que cambiar mucha maquinaria, por antigua y desgastada.... No empeñarnos en fabricar artículos para los que no dispongamos de la maquinaria adecuada.... Hay que tener en cuenta que por no existir otras industrias similares en la localidad, tenemos que enseñar y formar nosotros a todo el personal."* (3)

Obtenir primeres matèries de més qualitat, millorar els productes i aconseguir personal especialitzat, eren les prioritats de la direcció. *"No puede exigirse el rendimiento máximo de los telares por las calidades bajas de las materias de hoy día y por ser difícil el perfecto funcionamiento de los telares debido al limitado número de contramaestres, careciendo además de buenos operarios."* (4)

En aquesta dècada, la Linera va reorganitzar els cinc rams de què constava la factoria: el del tissatge, el de l'aigua, l'auxiliar, l'administratiu i el dels serveis socials. Es va nomenar un tècnic per a cada àrea i també un altre per a les seccions importants com el tint, el laboratori, els projectes o la Casa Cuna. La resta de seccions eren dirigides per encarregats ascendits. (5)

Tot i que eren anys difícils, aquesta organització de les activitats i les feines sembla indicar la voluntat de la direcció per trobar noves fórmules i vies per fer augmentar la productivitat de la factoria.

Els obrers i les obreres

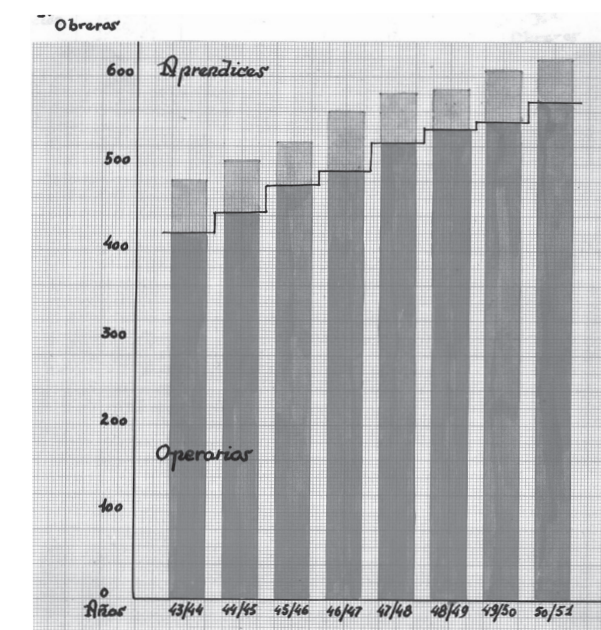
És desconcertant comprovar com, en una època de grans dificultats per a la indústria, la Linera va augmentar considerablement el nombre de treballadors.

Mitjana de treballadors/es ocupats per la Linera

Industria Linera S.A.

NUMERO MEDIO PERSONAL

Año	Aprendices	Operarios	Total
1943/44	54	429	483
1944/45	57	449	506
1945/46	42	484	526
1946/47	62	494	556
1947/48	58	526	584
1948/49	53	536	589
1949/50	64	541	606
1950/51	49	570	619

(6) (Fons Eugenio Prat Comerma). AMPV

Aquestes dades ofereixen una nova perspectiva detallada sobre la quantitat de persones ocupades per la Linera en aquells anys. Fins ara, es disposava de la xifra de 497 treballadors ocupats el 1946 i la poc concreta de l'any 1959 que xifrava entre 500 i 1000 els treballadors de la fàbrica. (7)

És difícil deduir que la causa del creixement de la plantilla fos per un augment de la producció. Els problemes d'abastament de matèries primeres i de maquinària vella que calia renovar eren un fre per a la fabricació. Una de les raons del creixement de la plantilla podria ser que aquesta

maquinària obsoleta requeria de molta mà d'obra per fer segons quins articles. Encara que el ram del tissatge i l'auxiliar van incrementar la plantilla, l'increment proporcionalment més considerable el trobem en l'administratiu (comptabilitat) i en serveis socials (Casa Cuna). En canvi, en el ram de l'aigua el nombre de treballadors va disminuir.

En la dècada dels quaranta, una bona part de la població activa del poble estava treballant per a la Linera. Això confirmava encara més el paper dominant de la fàbrica en el llarg túnel del franquisme. La Linera donava feina, habitatge, servei de guarderia i obria l'espai de culte religiós.

Plantilla mitjana de personal en l'exercici 1950/51:

Oficis	Operaris	Aprenents	Total	%
Bitlletes/rodet	106,3	2,9	109,2	17,7
Ordidores	23	1	24	3,9
Nuadores/passad	9,3	-	9,3	1,5
Teixidores	196	11,8	207,8	33,6
Repassadores-oficiales	60,9	-	60,9	9,8
Mestres	10	-	10	1,6
Peons	23,6	0,7	24,3	3,9
Oficials	52,3	0,7	53	8,6
Paradors	5	3,8	8,8	1,4
Contramestres	17,1	9,6	26,7	4,3
Fogoners	4	1	5	0,8
Fusters	6,6	-	6,6	1,1
Paletes	9,7	2	11,7	1,9
Manyans	16,5	7,4	23,9	3,9
Escrivents	13,2	6	19,2	3,1
Encarregats	16	2	18	2,9
Total	569,5	48,9	618,4	100

(8) (Fons Eugenio Prat Comerma). AMPV

Segons l'estudi, les dades de 1950/1 s'havien calculat fent la mitjana dels diferents oficis i categories i es consideraven les més completes.

Els horaris de treball canviants per la falta de llum provocaven que la producció fos irregular. El servei militar, les jubilacions, les defuncions i altres motius, com el canvi d'empresa i l'emigració, comportaven irregularitats en la producció i els canvis de personal d'unes seccions a altres. Aquestes eren les causes, segons l'estudi, de no poder mantenir personal especialitzat, uns cops per falta de mà d'obra i d'altres per excés.

Seguint el gràfic del 1950/1, el personal femení ocupava el 68,1 % de la plantilla en les especialitats de la preparació, el tissatge (el més nombrós), el repassat i acabat i les mestres.

Treballadors a la Linera

Durant tota la història de la fàbrica, la dona va ocupar sempre el percentatge més elevat d'ocupació. Les causes per les quals les dones solien deixar la feina eren per casament, per l'elevat nombre de fills o perquè el marit obtenia millores econòmiques.

Un dels grans serveis oferts per la colònia va ser la construcció de la guarderia Casa Cuna, el 1947. D'aquesta manera la dona treballadora podia deixar el seu fill dins un ambient adequat abans d'entrar a treballar a la fàbrica.

El primer any van assistir a la guarderia el 50% dels fills de les mares treballadores amb nens de 0 a 4 anys. L'any 1950/1, el nombre de nens havia disminuït considerablement fins a arribar al 27,5%. Segons l'estudi, la davallada es justificava pel fet que les mares preferien que

els seus fills estiguessin sota la custòdia d'un familiar. El personal masculí era el 31,9% de la plantilla. El formaven peons, oficials, passadors i contramestres (en la part de fabricació), fogoners, fusters, paletes, manyans i escriptors (la part auxiliar) i els encarregats.

Exceptuant el personal especialitzat, els treballadors que es contractaven a la fàbrica eren homes i dones menors de 30 anys. Havien de ser preferentment de Parets i amb pares, germans o altres familiars que ja estiguessin treballant a la fàbrica. A més, havien de passar un examen mèdic i superar un exercici de cultura general en el cas dels aprenents. L'empresa pretenia potenciar la feina de l'aprenent amb un temps de formació segons el tipus de feina.

Després de la guerra, es va iniciar una etapa

de caiguda dels salaris reals. El salari per hora en l'exercici 1943/44 a la Linera era de mitjana d'1,91 ptes. i el 1950/51, de 4,28. Això suposava un augment nominal del 125%. (9). Encara que els salaris nominals s'incrementessin no s'aconseguia compensar l'alça de preus i les famílies les passaven magres. Una nova llei laboral va establir una sèrie de gratificacions com el "plus de vida cara" i el "plus de cargas familiares", entre d'altres. L'any 1943/44 les gratificacions representaven un 10,9% del salari total i el 1950/51 un 25,3%; un petit alleujament enmig de tantes dificultats econòmiques.

La producció

L'Estat espanyol acabava de passar una guerra i les famílies vivien veritablement empobrides, amb un poder adquisitiu molt baix. Per tant, hi havia poca demanda en el mercat interior. Per altra banda, la dictadura exigia certes condicions abans d'autoritzar les empreses a exportar els seus productes. El requeriment principal era que s'havia d'importar primera matèria pel mateix valor dels productes que s'exportaven manufacturats (sistema de comptes combinats). En aquest procés, es declaraven partides superiors a les reals per poder importar més quantitat de

cotó (10). Les il·legalitats i la corrupció eren, per tant, un fet sovintejat per molts cotoners i funcionaris públics. A tot això s'hi ha de sumar l'inici de la Segona Guerra Mundial amb els problemes d'abastiment de cotó i d'altres matèries que va comportar i el posterior aïllament internacional del règim franquista per part de les potències guanyadores.

La documentació no aclareix per a qui treballava la Linera, quins eren els seus clients i com va trampejar la falta de cotó, segurament de lli i d'altres matèries primeres. Sí que hi ha informació sobre la baixa qualitat dels materials que, en aquests anys, feia difícil exigir el rendiment màxim dels telers.

Probablement, la producció de la fàbrica anava destinada, en part, cap a l'afeblit mercat espanyol i, en part, cap a la complicada exportació. Prova de la vocació exportadora de la Linera és que una personalitat de la talla de Manuel Ortínez hi va dirigir la secció que s'hi dedicava. Va ser cap al 1948, segons explica en les seves memòries (11). A més, Ortínez va ser director del Consorcio de Industriales Textiles Algodoneros -CITA-.

Els proveïdors eren els qui subministraven el fil, ja fos lli o cotó. Per tant, eren els primers a patir directament la manca de les primeres matèries

que es concedien mitjançant quotes (conegudes com a "cupos"). Tot plegat repercutia en el següent procés, el que feia la Linera: teixir, tenyir i acabar. En aquests anys, la fàbrica comprava el lli a les firmes "Hilaturas Caralt Pérez" i "Hilaturas Portolín" i el cotó a "Edmundo Bebié", "José Font Vilaseca" i "José Botey Riera".

El nombre de telers en funcionament a la Linera va anar en augment a partir de l'any 1944/45 fins arribar a la màxima activitat el 1947/48, l'any amb menys dies de restriccions elèctriques. L'augment va ser del 40%. A partir d'aleshores, el nombre de telers en actiu es va reduir sensiblement.

L'any 1944/5 va ser l'any amb la producció més baixa. Es van fabricar 945.000 metres de roba distribuïda en 31 articles diferents. En canvi, l'any 1947/8 va ser el millor: 1.702.000 metres per a 56 articles. La producció va tornar a disminuir l'any següent. Es van fabricar 1.281.000 metres destinats a 72 articles.

El 1943/44, els productes de lli constituïen la part més important de la fabricació. Progressivament, aquest gènere va anar disminuint i va ser el cotó el que va guanyar més pes.

Ara per ara, aquestes dades no es poden comparar amb les d'altres anys anteriors o posteriors a

aquesta dècada i, per tant, sense contrast són difícils d'avaluar.

Obres d'ampliació a la fàbrica i a la colònia

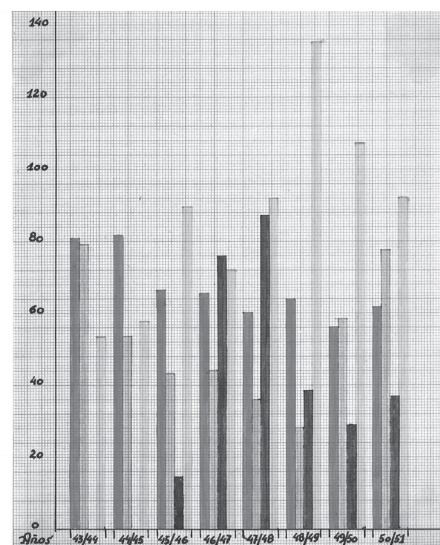
Com hem observat, els treballadors van augmentar de manera considerable en aquesta dècada i també l'activitat constructora es va incrementar amb força. Es van fer obres d'ampliació de la fàbrica, eixamplant naus i construint-ne de noves. Es van instal·lar dutxes i lavabos, i es van cobrir els safareigs. Es van obrir nous carrers dins l'espai productiu amb la plantada de xiprers i nous plataners. En un indret, prop de ca n'Oms, es va plantar una arbrada que posteriorment esdevindria el bosquet de la Fàbrica. D'altra banda es va continuar amb la rehabilitació i la construcció de nous habitatges al carrer de Sant Josep i la recuperació de ca n'Oms.

Es va modificar la casa del Director, on s'habilità el pis de dalt per viure-hi i se situà un espai per a la secció de projectes. Es va aixecar una nova porteria al costat de la guarderia amb la instal·lació d'una bàscula. La necessitat de més aigua per als diferents processos tèxtils va fer que es construís una nova canalització d'aigua des d'un pou de la finca Rosalia (can Guasc), propie-

Industria Linera S.A.

TELARES EN FUNCIONAMIENTO

Año	Lino	Rayón	Linayón y Visc.	Algodón
1943/44	82	79	-	54
1944/45	83	54	-	59
1945/46	67	43	14	92
1946/47	66	44	77	72
1947/48	64	36	88	93
1948/49	65	28	39	139
1949/50	57	58	29	108
1950/51	62	78	37	93

(12) (Fons Eugenio Prat Comerma). AMPV

Producció de telers per fibra en %

Anys	Lli	Raió	"Linayón"	Cotó
1943/44	52,5	30	----	17,5
1944/45	49	24	----	27
1945/46	27	20	7	46
1946/47	21	17	36,5	25,5
1947/48	16,5	11,5	34	38
1948/49	20	12	17	51
1949/50	18,5	28	13	40,5
1950/51	18	33,5	18,5	30

(13) (Fons Eugenio Prat Comerma). AMPV

Industria Linera S.A.

CONSUMO HIERRO; MADERA Y CEMENTO

Año	Hierro Tm.	Madera m3	Cemento Tm.
1943/44	-	-	-
1944/45	11'8	49	-
1945/46	4'5	58	113
1946/47	7'1	69	108
1947/48	8'6	56	114
1948/49	12'3	42	156
1949/50	8'2	30	115
1950/51	11'5	25	108

Documents La Linera

tat aleshores de Josep Feliu, fins al primer pou de la mina de la fàbrica. A més de l'expansió constructora, l'empresa va comprar -sovint de segona mà- construir i transformar diversa maquinària i va traslladar la secció de confecció de Barcelona a Parets.

Dues de les obres que han perdurat més enllà de la pròpia vida de la Linera van ser edificades aquests anys: la nova església de Sant Esteve i la Casa Cuna. Al mateix temps, es van idear nous projectes urbanístics que acabarien fent-se uns anys després.

La Linera, des dels seus inicis, en el segle XIX, va estar sempre en procés d'expansió, tant en l'espai productiu com en el de la colònia. Tot i això, sorprèn com la fàbrica, en una dècada plena de dificultats, continua invertint en un seguit d'infraestructures.

Durant aquells anys, altres colònies també aprofitaven la manca de cotó i les obligades aturades per arreglar diferents infraestructures. Els talls de llum que la Linera va haver de patir en aquesta dècada explicarien que canalitzés els esforços cap a altres feines com l'ampliació de la fàbrica. També cal apuntar que per Llei de 30 de desembre del 1943 s'insistia a les empreses a invertir en capital fix, o sigui, en maquinària, noves naus i altres instal·lacions.(14)

Els serveis

Si la Casa Cuna va ser un dels serveis més importants realitzats a la colònia, els habitatges van ser una prioritat des del naixement mateix de la fàbrica, el 1880.

L'any 1944, els habitatges existents a la colònia eren ja 78, amb 340 llogaters i, el 1952, 83, amb 345. En pocs anys més acabarien sent 111 els habitatges edificats. En aquesta dècada, el lloguer que es pagava per una casa amb contracte

renovat eren 26 ptes. Per les cases reformades i amb subministrament d'aigua se'n pagaven 52 ptes. mensuals, però aquestes es limitaven als

Torre del director. La Linera

encarregats. La posada en marxa de l'economat, l'any 1946, va significar una petita ajuda per als treballadors. Situat a ca n'Oms, l'economat proveïa de productes de primera necessitat a les famílies de la fàbrica.

L'arrendament dels horts també va ser una altra de les possibilitats que va oferir la colònia perquè les famílies omplissin una mica el rebost. El 1948, hi havia arrendades 43 parcel·les al Mas Oms, al Mas Massó i al Camp de les Peces. El lloguer costava 1,05 ptes. al mes i hi havia 210 persones conreant-les.

L'empresa tenia des de feia anys una mena de caixa d'estalvis per als obrers de la Linera. També en feien ús altres persones i entitats del poble,

com les germandats de previsió social.

L'any 1944, l'11% del personal de la fàbrica hi tenia un compte obert i, el 1951, ja era el 39%. Fins al 1959, no hi va haver cap sucursal de caixa d'estalvis instal·lada a Parets. Per això, aquest servei substitutori de l'empresa va permetre que algunes famílies fessin un petit racó.

Seguint l'esperit de colònia, l'empresa va facilitar el 1950/1 ulleres al 21,30% del personal, sempre sota la recepta mèdica de l'oftalmòleg que l'empresa designava. La relació de l'amo amb els treballadors, com va ser habitual durant tots els anys de funcionament de la Linera, anava més enllà de l'àmbit purament laboral. Els avançaments de sou a treballadors molt necessitats i la

compra d'antibiòtics per a casos de malaltia greu eren fets, potser puntuals, però que demostraven un cert lligam paternalista entre l'amo i el treballador. L'empresa, oferint tots aquests serveis, pagava als treballadors el que es podria qualificar de "salari social" que s'afegia al sou que cobraven per la seva feina.

Josep Feliu Prats, empresari conservador i catòlic fervent, va morir el 1951. Amb ell es tanca un llarg cicle a la colònia la Linera. Antoni Feliu Marquès va agafar les responsabilitats de l'empresa en una època, els 50, en què es començaven a notar canvis en la política econòmica del règim i s'iniciava la fi de l'aïllament internacional. L'any 1952, Eugenio Prat va deixar la direcció però va continuar treballant dins l'empresa a Barcelona. Només un any abans, havia rebut per part de Josep Feliu la felicitació per l'èxit aconseguit en l'acabat del teixit no arrugadís.

Els darrers anys

Els quatre llibres restants del fons comprenen des de l'any 1953 al 1970. Continuen sent estudis, proves i informes de les seccions de la fàbrica de Parets i Lliçà d'Amunt i també visites tècniques a algunes fàbriques estrangeres.

És interessant comprovar com, poc a poc, el nombre de treballadors va anar disminuint. Segons aquests darrers documents consultats, la plantilla de la Linera, el juny de 1966, seria de 53 treballadors a la nau de Lliçà d'Amunt, 384 a la de Parets i 26 a Barcelona (15). El 1960, Parets tenia 2.950 habitants i la Linera ja no era l'única indústria del poble. Altres sectors industrials anaven restant protagonisme a la vella fàbrica del camaleó i la dependència dels treballadors cap a la Linera s'anava diluint. L'any 1971, un Pla de Reestructuració del sector tèxtil cotoner va posar fi a gairebé cent anys d'activitat de la primera indústria moderna de Parets del Vallès.

Acabat el viatge al passat, ara convé endreçar-ne la memòria. El repàs d'aquests documents descriu la trajectòria d'una empresa que va marcar durant molts anys la vida i el destí de centenars de paretans. Per ells i per tots els que hem vingut

després, és imprescindible preservar les empremtes del nostre món d'ahir.

Maria Gorina Esteve

Notes:

(1) El 9 Nou de 17.5.2012.

(2) Resumen Estadístico sobre diferentes materias de los ejercicios 1943 a 1951 de la fábrica de Industria Linera de Parets del Vallés. Foli núm. 34. (Fons Eugenio Prat Comerma).

(3) Recopilación de Memorias, Estudios y Pruebas realizados durante los ejercicios 1942 al 1952 en la fábrica de Industria Linera de Parets del Vallés, pàg. 8 (Fons Eugenio Prat Comerma).

(4) Ídem, pàg. 4.

(5) En aquests anys, el ram del tissatge (Ballús, Ordóñez) constava de les seccions de la preparació (Sors), de les màquines de parar (Martínez), de les nuadores (Cors, Carreras), dels telers i del repassat (Codina). El ram de l'aigua (Brau, Mirabet, Caballero) es dividia en blanqueig (Fuster), tintoreria (Planas, Moré), estampats (1942-45) i aprestos (Mañosa). Aquests dos rams, el del tissatge i el de l'aigua, eren els de la fabricació i, per tant, els més importants de la fàbrica. Els tres restants eren el ram auxiliar (Camps) amb la secció de la manyeria (Serra), la fusteria (Torret), la construcció (Visa) i les calderes (Jordà); el ram administratiu (Carbonell) amb la secció de la confecció (Moré, Terrades, Artigas, Codina, Castells), la del laboratori (Brau, Mirabet, Armengol, Ametller), la del "bazar" (Carbonell, Guasch, Pey), la de la comptabilitat (Peix, Guasch), la del magatzem (Almirall), la dels projectes (Terés) i el ram dels serveis socials (Torres) amb la Casa Cuna (Martínez) i l'economat (Artigas). Fons Eugenio Prat Comerma.

(6) Resumen Estadístico sobre diferentes materiales de los ejercicios 1943 al 1951,... Foli núm. 50. (Fons Eugenio Prat Comerma). Error en la suma de l'any 1949-50.

(7) GORINA, Maria. La fàbrica del camaleó. Indústria Linera, una colònia tèxtil a Parets del Vallès, pàg. 198 i 222.

(8) Memoria sobre asuntos de personal. Ejercicio 1943 a 1951. Fábrica Industria Linera en Parets del Vallés. Foli núm. 9. (Fons Eugenio Prat Comerma).

(9) Ídem, foli núm. 6. (Fons Eugenio Comerma).

(10) CABANA, Francesc. La saga dels cotoners catalans. pàg. 161.

(11) ORTÍNEZ, Manuel. Una vida entre burgesos. Memòries. pàg. 156.

(12) Resumen Estadístico sobre diferentes Materiales de los ejercicios 1943 al 1951 de la fábrica de Industria Linera SA en Parets del Vallés, foli núm. 18. (Fons Eugenio Prat Comerma).

(13) Idem, foli núm. 19. (Fons Eugenio Prat Comerma).

(14) TERRADES I SABORIT, Ignasi. La qüestió de les colònies Industrials. pàg. 170.

(15) Estudios e Informes años 1953-1970 Industria Linera SA. I. Informes e hilatura. pàg. 83.

(Fons Eugenio Prat Comerma).

Arxiu:

AMPV (Fons Eugenio Prat Comerma).

Bibliografia:

GORINA ESTEVE, Maria. La fàbrica del camaleó. Indústria Linera, una colònia tèxtil a Parets del Vallès. Estudis Locals, 8. Ajuntament de Parets del Vallès, 2010.

CABANA, Francesc. La saga dels cotoners catalans. Barcelona: Proa, 2006.

ORTÍNEZ, Manuel. Una vida entre burgesos.

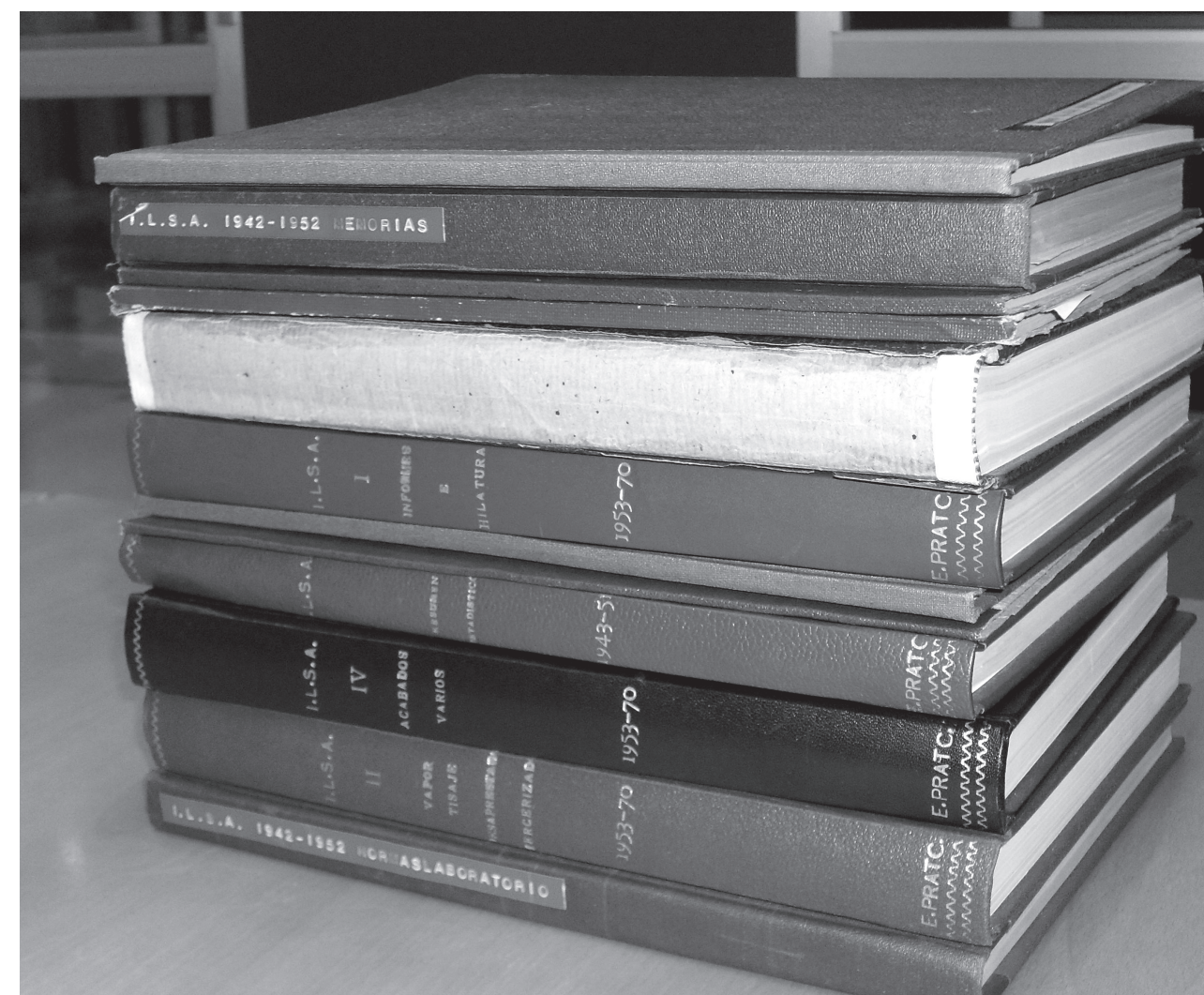
Barcelona: Edicions 62, 1993.

TERRADES I SABORIT, Ignasi. La qüestió de les colònies tèxtils. L'exemple de l'Ametlla de Merola. Manresa: Centre d'Estudis Bages i Àmbit de Recerca del Berguedà, 1994.

Prensa:

El 9 Nou de 17 maig 2010.

Agraïment a Alicia Pozo, de l'arxiu municipal

Memòries. La Linera

Parets a principis de segle XX

Parets apareixia en poques ocasions als diaris comarcals i estatals durant els primers anys del segle XX. Era un Parets del Vallès eminentment agrícola amb poc més de 1.200 habitants. Durant les festes religioses i la festa major el poble era notícia tot i que de vegades, alguns incidents feien que sortissin petites ressenyes als diaris. En aquest reportatge es fa un repàs de les notícies de Parets més destacades en els primers anys del segle passat i hom es fa la idea de com era el poble durant aquell temps.

Un dels noms dels destacats en els mitjans de comunicació era mossèn Jaume Creixell, rector de Parets. Jaume Creixell feia commovedors sermons amb molta eloquència. Era una persona d'arrel molt catalana. Un rector que va estar molts anys al nostre poble. Un dels seus germans, Joaquim, també era capellà i Jaume va assistir el 3 de juny de 1902, a la capella de la Casa de la Misericòrdia de Barcelona quan Joaquim va fer la primera missa.

El diari Renovació destacava el 1917 que Creixell manava molt al poble. *“Ell dona el seu parer, quan s'ha de fer l'envelat, ell orienta la comissió encarregada d'escollir les operetes de la Festa Major i ell és un dels capítosts del poble que en temps d'eleccions pot més amb la seva influència”*. La seva mare, Rosa Iglesias Deu, va morir a Parets el 1912, tal com indicava una esquela a *La Vanguardia*.

No tots els paretans estaven d'acord amb el rector i el criticaven obertament en el diari republicà La Tronada el juny de 1904 titllant-lo *‘d'escarbat’*. Comentaven que va fer la processó de Corpus gràcies a les autoritats però, segons sembla, a alguns paretans els tenia en contra: *“És tanta l'amistat que té amb les persones, que no gosà sortir de casa per fer la carnestolenca passada fins a aquest any, però rodejat de la més espantosa soletat”*.

Tot i que una part de la població tenia un important sentiment religiós, també hi havia altra gent que demostrava el seu anticlericalisme. El diari La Estaca explicava el 7 de març de 1909, el mateix any de la Setmana Tràgica, que un grup de joves

feien broma sobre la mort del Carnaval. Donaven voltes pels carrers del poble amb un carro petit *“sobre el que iba tendido, muriéndose a chorros, el famoso Carnestoltes”*. Un dels joves anava disfressat de capellà i *“se esforzaba en ayudar á bien morir al inmortal Carnestolenda”*. Però el vicari del poble *“enemigo del regocijo ajeno, cuando la comparsa entraba en la calle de la Fábrica, se interpuso a su paso, y evangélicamente comenzó a repartir trompadas entre aquellos jóvenes, ensañándose principalmente con el que le imitaba en el vestir”*. Això va provocar una picabaralla en la qual el capellà va haver d'amagar-se i del qual van sortir ferits Antoni Solà i Lluís Castellà, amb cops al cap i als ulls. Una anècdota que difícilment podríem veure avui en dia.

Hi havia persones a qui tothom coneixia a Parets en aquells inicis de segle. Pere Sors era el carter del poble. Amb ell es podia aconseguir la subscripció als diversos diaris. També existia la Farmàcia Diví de Parets. Feia les *‘grageas restauradoras-Diví’* per curar l'anèmia, clorosi, debilitat en general, neurastènia i impotència.

Joaquim Cuyàs era el metge de Parets a principis de segle i era el vocal tercer del Col·legi de Metges de la província. Uns anys més tard, també apareixia el metge Joan Mas, que fou igualment jutge de pau.

Pau Guasch era el jutge municipal de Parets a principis de segle, tot i que el 1905 fou substituït per Josep Manils Ginestà. Pau Guasch era un conegut propietari agrícola, representant a Parets de la Cambra Agrícola del Vallès, juntament amb altres propietaris destacats de la comarca com Josep Rovira de Villar, de les Franqueses, o Frederic Ros, de Mollet. La família Guasch va tenir una mala notícia el 26 de gener de 1913. El diari *El Vallès Nou* anunciava la mort d'Assumpta Guasch i Cortés després d'una llarga malaltia. Era esposa de Manel Montaña, propietari d'una coneguda botiga de roba a Granollers, i filla de Joan Guasch. *“Fou l'enterro una verdadera manifestació de dol, que demostrà les simpaties que tenia la difunta, tant entre els veïns de nostra vila com entre els nombrosos forasters que assistiren a tant*

trist acte”. El 1916 s'anunciava la mort de Pablo Guasch i Serra, pare precisament d'Assumpta.

Més tard, Enric Mumbrú i Padrós va ser jutge de pau, tot i que també havia estat alcalde. En l'edició d'*El Vallès Nou* del 29 d'octubre de 1916, s'anunciava la seva mort i en destacava el seu *“caràcter bondadós”* i les simpaties que tenia al poble. L'enterrament va ser una gran manifestació de dol. Per altra banda, el paretà Josep Molins Roca, era membre de la directiva del Sindicat Agrícola i Comercial del Vallès.

Una de les festes que se celebraven a Parets era la de Sant Sebastià, cap al 20 de gener. A Parets existia la Germandat de Sant Sebastià i al 1902 van llogar l'orquestra La Catalana per una festa després de la missa. L'altra celebració destacada era la Festa Major. En aquells temps se celebrava en altres dates. El 1902 va tenir lloc els dies 10 i 11 d'agost. El diari *El Congost* anunciava la festa d'aquesta manera: *“Hoy celebra su fiesta mayor el vecino pueblo de Parets. También habrá allí dos orquestas en las que lo esencial serán los ecos del cornetín, las notas del clarinete y del fiscorno, dando lugar a las discusiones de siempre”*. Altres orquestres que venien molt a Parets era la Muixins o Fatxendas de Sabadell, o la Moderna Catalana de Granollers. Aquestes actuaven en un envelat aixecat per a l'ocasió. L'actuació de cadascuna de les orquestres provocava una diversitat d'opinions que podien durar dies. En cada Festa Major no faltava tampoc la caritat als pobres.

El dia de Tots Sants també se celebraven representacions teatrals. El 1902 es va fer una obra de teatre, *Las joyas de la Roser* de Pitarra, amb la direcció del senyor Cot. El senyor Camps amenitzà l'acte tocant al piano algunes composicions. Al teatre Principal de Parets es representaven diverses comèdies i drames.

És clar que no tot eren flors i violes durant aquestes festes. Segons *La Veu del Vallès* del 16 d'agost de 1903, *“Un dels dos dies de festa major varen ser descoberts uns lladres a una casa que tranquil·lament s'entretenien en buidar les calaixeres. Hi va acudir el Sometent y la Guardia Civil, que tingueren molta feina en salvar als*

lladres, doncs el poble empenyat en fer-se justícia pel seu compte, volia donar'ls-hi un premi adequat”. Finalment els lladres foren conduïts a la presó de Granollers.

El 23 d'octubre de 1915 es va celebrar una gran fira de bestiar, en especial de cavalls. Els animals es van exposar a la llera del riu Tenes i l'Ajuntament va concedir dos premis en metàl·lic als millors. Després, a la plaça de la Vila, es celebrà un ball. El diari *El Vallès Nou* recomanava anar a Parets ja que hi *“trobaran bons hostatges per a menjar i beure amb bona limpieza i economia”*. La comissió organitzadora pretenia que a Parets es fessin, a partir d'aquell moment, dues fires: una el penúltim dissabte d'abril i l'altra el penúltim dissabte d'octubre.

Al gener de 1917 es va celebrar la Festa de l'Arbre, amb la participació dels escolars de Parets acompanyats pels mestres Sadurní Jordana i Cecília Alfageme. Els infants van poder plantar arbres i els nens Roseta Soley i Carmelo Ibáñez van recitar poesies.

El Ball de gitanes era molt habitual a Parets a principis de segle. Hi havia la colla de noies de Pere Vila, que lamentaven la falta de noies de més edat. El febrer de 1904 van guanyar el Premi Barangé en una ballada a la Unió Liberal de Granollers durant la qual també van participar altres colles de la comarca. Una altra de les colles destacades de Parets era la de Can Rajoler.

El 1914 es va fundar una societat coral amb el nom de *‘La Unión Paretense’* amb el molletà Joan Santamaria com a director. La primera composició que van interpretar fou *‘Els nets dels Almogàvers’* que pensaven estrenar a la Festa Major d'aquell any.

La política

A Parets també es vivia la política, a vegades amb molta passió. A principis de febrer de 1904, es va fer un míting republicà per aconseguir adeptes. Jaume Gorina pertanyia a la Unió Republicana de Parets i va participar en un míting a Granollers, on hi havia el veterà polític Nicolás

Salmerón. Des del diari *La Razón*, els republicans de Parets es mostraven molt combatius contra “*los caciques*”. També havien anat a la capital de la comarca a mítings d’Alejandro Lerroux, un dels republicans més radicals d’aquella època, que amb el pas dels anys, va tendir a posicions més conservadores. A més de Jaume Gorina hi havia altres paretans adeptes al partit de Salmerón com ara Ramon Vilarrasa, Francisco Butjosa, Joan Molins i Pere Gorina.

Al 1913 i 1914, hi havia una gran disputa a la comarca en l’elecció de diputats a les Corts entre els partidaris de Bonaventura Plaja i de Boet. A Parets, Plaja va obtenir 187 vots i Boet 115. Això va comportà incendiaris articles segons la ideologia.

El *Demòcrata* anunciava, a principis de 1917, que a Parets es va formar un Comitè Liberal Demòcrata presidit per Josep Molins Roca, amb Joan Serrajordi Ventura com a vicepresident, Esteve Forns Puigdelmàs com a secretari, Josep Casals Masachs com a vicesecretari, Josep Badia Ramon com a tresorer i com a vocals Martí Banús, Antoni Farrés, Josep Xicota i Joan Girvent. L’article els demanava que lluitessin “*sin desmayo para descuajar el caciquismo que parece entronizado en tan simpático pueblo*”. El mateix 1917, la Lliga

Regionalista d’Enric Prat de la Riba va guanyar a Parets enfront la coalició del granollerí Torras Villà. El mateix any, en les eleccions a l’Ajuntament va guanyar la coalició formada per Jaume Rocabert, Francesc Esteve i Agustí Palou, que van derrotar la formada per Sever Guasch, Josep Molins i Jaume Borràs, vinculats al granollerí Torras Villà, un dels polítics més representatius de la comarca en aquells anys, tot i que des de diversos diaris el consideraven un cacic.

El Pueblo Vallesano informava el 25 de novembre de 1905, que s’estava construint un edifici de planta nova destinat a Casa Consistorial “*sin que hayan de aumentar las cargas del presupuesto municipal. Bien por aquel municipio*”. Segurament aquest era un diari afí a qui governava. *El Vallès Nou* també lloava el 3 d’agost de 1913 la tasca que havia fet l’Ajuntament per construir l’escorxador, una carretera a l’entrada del poble, plantar arbres al llarg de la carretera fins a l’estació, obrir dos carrers i el fet d’engrandir i aplanar la plaça, a on s’havia instal·lat una bomba per a l’abastament d’aigua. Durant aquell any es va inaugurar oficialment l’enllumenat públic per electricitat. *La Vanguardia* també destacava el 1906, que a Parets s’inaugurés un local que servis com a escola per a nenes, tot i que també esperava que es fes una altra per a nens.

També es produïen conflictes socials i laborals. El 13 de desembre de 1901 els treballadors de la carretera en construcció de Sabadell a Granollers es van declarar en vaga. L’empresari havia acomiadat a quatre obrers veïns de Lliçà de Vall que foren substituïts per “*quatre treballadors estrangers*”. Els treballadors es presentaren al vespre a la casa de l’empresari, que era de Parets, li van tornar les eines i li reclamar el jornal.

La companyia de ferrocarrils del Nord també feia obres però es demanava que no es treballés durant els dies de festa perquè en comptes “*de donar llum dóna fum*”. O es sancionava els establiments on s’hi celebraven jocs prohibits, com fou el cas del Cafè de Can Joan el 1916. També es produïen robatoris a les vinyes de Parets i de cavalls, valorats en 2.000 pessetes, a la quadra de Can Guasch, a més d’una tartana de Can Oliveras.

En aquella època, l’home tenia una clara preponderància vers a la dona. *La Veu del Vallès* explicava un cas a principis de 1902 en el qual una dona va voler separar-se del seu marit i aquest la va seguir “*donant-li un Déu te quart ab un cop de bastó*”. La dona es va intentar refugiar en una casa veïna mentre la resta del poble intentava avisar a la policia perquè el seu marit l’esperava al mig del carrer “*amb l’intent segurament de re-*

partir noves caricies a sa muller”.

També van produir accidents com el del setembre de 1916, en el qual un carro de Parets, propietat d’en Gordi, s’estimbà prop del Coll de la Manya resultant amb greus ferides en Gordi i la seva dona que van poder ser auxiliats pels veïns de la zona. Per sort el carro i l’animal van quedar penjats d’unes alzines i van poder amortir el cop. També va bolcar a Parets el carro de Josefa Uñó, la dona del senyor Vilardebó, un dels rics propietaris de Lliçà de Vall. A Uñó se li va dislocar l’húmer.

Les inclemències meteorològiques també eren notícia, com per exemple una pedregada molt forta que va caure el 18 de maig de 1907 que va fer força mal a les collites. I, des del punt de vista sanitari, el 1918 va ser un mal any per la població de Parets ja que la grip es va estendre i produí algunes morts. Un poble de Parets molt diferent a l’actual.

Carles Font

Cal Florenci del vi

Entrevista a Jaume Cervera Pont

Cal Florenci del vi és una casa de dos cossos situada al final del carrer de Ca n'Oms, entre mitgeres, que va del carrer de Ca n'Oms al carrer de Sant Esteve. La Maria Pont Bagaria, va néixer un 6 de maig de 1906. El seu pare era en Pau Pont Branqué, fill de Cardedeu, un oficial dels Mossos d'Esquadra que es va casar a Prats de Lluçanés amb la Dolors Bagaria Morató de Bellver, de la Cerdanya, el 1902.

En Florenci Cervera Martí era nascut a Parets del Vallès un 25 de juny de 1903. El seu pare, en Florenci Cervera Vives, era fill de Cardedeu. Aquest, tenia una bòbila a mig recorregut del Torrent de ca n'Oms i estava casat amb la Teresa Martí Bot, també de Cardedeu.

Ca la Maria Pont o Can Florenci al final del carrer de Ca n'Oms

Jaume i Teresina Cervera i Pont. Aprox 1938

La Maria Pont Bagaria i el Florenci Cervera Martí es van casar el 9 de juliol del 1927 i van tenir dos fills, la Teresa i en Jaume.

La Maria Pont Bagaria era una senyora maca, bona persona, treballadora, alta. Li agradava la música i tocava una mica el piano. Havia tocat el piano alguna vegada amb l'Eduard Manau. Va treballar un temps a la Linera. Els Bagaries eren molta família i van venir a Parets des de Bellver de Cerdanya, a treballar a la Linera. Tots molt bona gent.

En Florenci Cervera, era un home no gaire alt i gros, una mica sorrut, manaire i bastant garrepa; portava una boina que no abandonava mai; va deixar la bòbila del pare i es va establir pel seu compte com a venedor de vi.

Maria Pont i Florenci Cervera amb els seus fills Jaume i Teresina Aproximadament 1950

Jaume Cervera Pont, on va néixer?

Al Carrer de Ca n'Oms núm. 14, en una casa que s'anomena Cal Florenci del vi o Ca la Maria Pont. Va se el 5 de setembre de 1929. La casa l'havia fet el meu avi.

On va estudiar?

Vaig estudiar un parell d'anys als Salesians de Sarrià, a Barcelona. Vaig fer la mili a Sargossa, a aviació. Allà em vaig treure el carnet de conduir de primera.

Com eren el seu pare el Florenci i la seva mare la Maria?

La meva mare era molt bona dona. De vegades, a la gent que venia a buscar vi fiant no els hi cobrava; en canvi el meu pare era sec de paraules

i poc comunicatiu. Segurament el temps que li va tocar viure i el fet de no tenir la mare al costat li van condicionar el caràcter.

Teníeu vinyes?

Sí, teníem vinyes a Lliçà de Vall, al turó de Can Cantallops, i fèiem vi, però també en compràvem i en veníem. A casa hi havia quatre o cinc premses i cups. Gent del poble, de vegades, venia a premsar a casa.

A Parets hi havia altres llocs on es vengués vi a granel?

Sí, a Can Salat, a Can Pey i a Can Filuà a més de a Can Florenci. S'ha de tenir en compte que abans no hi havia pràcticament vi embotellat, tot es venia a granel.

Quines classes de vi veníeu?

Veníem vi blanc, negre, rosat, negre del Priorat, mistela, moscatell i cava. Al cap dels anys varem començar a vendre gasoses i altres begudes refrescants.

Vostè va treballar amb el pare?

Sí, primer traginàvem el vi que compràvem i veníem amb els matxos. Ja ho feia el pare. Una vegada el pare va anar a Barcelona a repartir vi amb el carro. Els matxos sabien tornar a casa i, a la tornada de Barcelona, els matxos es van dirigir cap a Parets. Ells ja sabien el camí i el pare va aprofitar per dormir. A Montcada van trobar la guàrdia civil, que estaven de broma, i al veure que el pare dormia, van girar els matxos encarant-los una altra vegada cap a Barcelona i aquests van continuar el camí. Fins que no es va despertar no va veure el que havia passat. Quan va passar de nou per Montcada els guàrdies estaven enriolats de la broma que li havien gastat, li van dir “el que havia pasado antes que Vd. aún no ha girado”.

Quants carros teníeu?

El pare tenia quatre carros (de vela, de trabuc, de bocois i d'escala). El vi anava amb bótes o amb bots (pell de cabra): en els bots hi canvien 60 litres i eren manejables. També traginàvem brisa, el que queda després de premsar el raïm, que s'utilitzava per treure'n alcohol.

Quan es van acabar els carros?

Després de tornar de la mili tenia carnet de primera, varem comprar un camió gran i feia transport de vi per tot Espanya. Era molt cansat perquè tota la setmana havia d'estar fora de casa. Varem arribar a tenir dos camions PEGASO.

Només comercialitzave-ho vi i derivats o altres matèries?

Durant un temps també veníem garrofes i alfals pel bestiar.

Quin any es va casar?

Em vaig casar amb la Maria Illa Carreras, filla de Can Paitora de Lliçà de Vall, l'any 1955, un 27 d'abril. Hem tingut dues filles, la Montserrat i la Dolors. Ara tenim també quatre néts, l'Anna, el Francesc, el Jordi i la Maria. Vivim bé amb la companyia de la família i amb molts records.

Quan va deixar de fer transport de vi i va canviar de feina?

L'any 1968, amb 38 anys, vaig deixar de fer transport de vi per diferents raons. Vivíem amb els pares i el pare volia manar en tot, varem veure que era massa absorbent. De diners en teníem pocs perquè el pare els volia administrar tots ell. Les nenes anaven creixent i teníem necessitats com tothom. Aleshores la meva dona i jo varem decidir independitzar-nos, varem comprar la casa que ara tenim i ens varem posar a treballar en noves feines. Bé, jo vaig continuar lligat al transport, portava el camió d'una fàbrica. Va ser un pas dur i difícil, però estem contents d'haver-ho fet i les coses ens han anat bé.

Qui hi viu ara a Can Florenci?

Ara hi viu la meva filla petita, la Dolors, amb la seva família. La casa no s'ha pas perdut ni tampoc el nom. A ells els hi agrada mot viure en aquesta casa que té una certa història.

Antoni Puig Serra i
Rosa Martí Conill

Poesies

Les Maries

A ca n'Oms barri antic
hi havia el Florenci del vi,
casa per vendre, néixer i viure
treballar, plorar i riure.

Sóc la Maria de can Florenci de ca n'Oms
la Maria de quarta generació,
primer va ser la Maria Pont,
dona alta i prima
amb el seu olfacte fina.

Besàvia maca, prima, bondadosa i fina
la casa va fer créixer
i els nens van aparèixer
i és clar més tard es van casar,
la meva estimada àvia
en escena va entrar,
el fill del Florenci del vi
la va encandilar.

El Florenci boina al cap,
caliquenyo ve caliquenyo va
i els néts a Ca n'Oms van arribar.

Rodoneta graciosa i maca la Maria dels Dolors
a can Florenci del vi va fer la seva aparició,
sentadeta a la porta, per l'àvia una benedicció,
a les tardes dels seixanta
ja tenien la tercera generació.

Com diu el conte rodona i rodoneta
el segle XXI la quarta Marieta,
mescla de Ponts Illes i Bageries,
Florencis i Maries.

A ca n'Oms barri antic
hi havia el Florenci del vi,
casa per vendre, néixer i viure
treballar, plorar i riure,
on jo la quarta Maria
viu, corre alegre i lliure.

Maria Torres Cervera
 13 anys
 Besnéta d'en Florenci i de la Maria Pont

La Maria Pont

Els ulls blaus tenia
era alta i prima
molts la coneixíeu
era de la família Pont i Bagaria.

Amics? Tenia!
de veritat no de mentida
tenia moltes qualitats
i eren de veritat.

No sé si cantava bé o no
però el piano el tocava de debò.
Una cosa d'ella que m'agradi?
amb les seves bones accions
conqueria tot el món.

Maria Torres Cervera
 13 anys
 Besnéta d'en Florenci i de la Maria Pont

La Maria Pont amb els seus fills. Aproximadament 1935

El florenci i la maria pont

*La botiga del Florenci i la Maria
del carrer de ca n'Oms a tothom agradava.*

*Tenien sifons, gasoses, champany, mosquetell, vi
a l'engrós I al detall.*

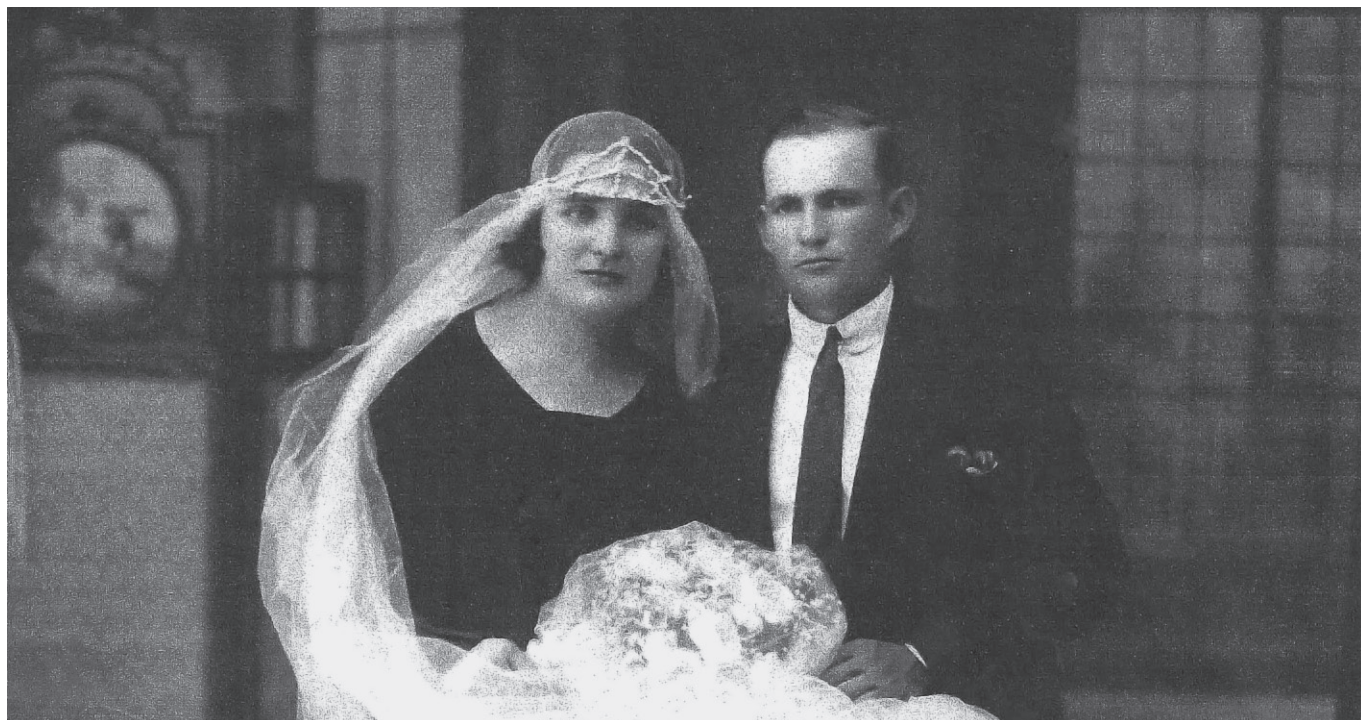
*La Maria molt bona dona
"despetxava" molt generosa.*

*El Florenci
amb els seus papers
pensava com vendre mes a mes.*

*El Jaume, el fill
els ajudava sense perdre el fil.*

*Han passat els anys
i ara el Florenci i la Maria
ja no hi són però, els seus records
sempre els portarem al cor.*

Dolors Cervera Illa
Néta d'en Florenci i de la Maria Pont

Casament d'en Florenci Cervera i Maria Pont. 1927

Els íbers en el Vallès Oriental

Els íbers del Vallès Oriental és la materia-
lització del projecte guanyador de la borsa
d'estudis XIV Memorial Joan Camps de
l'any 2007. Representa la culminació d'un procés
de recerca i actualització de dades que endinsa les
seves arrels en la col·laboració que la seva autora,
M. Isabel Panosa, va endegar amb els membres
de l'Àrea d'Arqueologia del Museu de Granollers
en els anys vuitanta.

El llibre constitueix una posada al dia de la in-
formació disponible per oferir una visió àmplia
sobre l'època ibèrica al Vallès Oriental. Incideix
tant en els aspectes locals com en la contextua-
lització global d'aquest territori en la història de
l'antiguitat.

La labor d'investigació que ha precedit la re-
dacció del text s'ha centrat en el treball de camp i
en l'anàlisi de totes les fonts relacionades amb la
temàtica que és objecte d'estudi. Així doncs, s'han
supervisat els jaciments ibèrics sobre el terreny i
la topografia relacionada, s'han estudiat i revisat
els materials arqueològics d'aquesta època dipos-
itats en els museus i col·leccions de la comarca,
s'han examinat les cartes arqueològiques dels
seus municipis i s'han analitzat les fonts numis-
màtiques i les textuals (literàries i epigràfiques)
tant en llengua ibèrica com llatina. Les dades
obtingudes s'han completat i contrastat amb les
memòries d'excavació i els treballs publicats que
aporten llum a la comprensió d'aquesta impor-
tant etapa de la història a la comarca.

Aquesta tasca, conduïda en diversos fronts, ha
permès extraure una sèrie de resultats, concrets
i generals, que s'exposen en el llibre. Els resul-
tats fan referència a l'estat de conservació dels
jaciments, a la definició de les seves restes visi-
bles, a la seva superfície aproximada, a la relació
amb el seu entorn i la disponibilitat de recursos,
a més de la seva posició estratègica respecte als
accessos, els camins i el control visual. També es
presenten les hipòtesis més plausibles sobre la in-
terrelació els assentaments principals i els nuclis
subsidiaris, juntament amb les seves dinàmiques
de funcionament. D'altra banda, l'estudi de les

fonts epigràfiques i numismàtiques afegeix una
dimensió important en la comprensió i interpre-
tació de les restes conservades i en la relació entre
els habitants de la zona i els d'altres territoris de
l'època ibèrica i els primers temps de la presència
romana. Les fonts literàries dels autors clàssics
permeten copsar el paper del poblament ibèric
vallesà dins del seu context històric. Així mateix,
el llibre repassa els elements definidors de la civi-
lització ibèrica, juntament amb la caracterització
arquitectònica, urbanística i de la cultura mate-
rial, amb una dedicació especial a la regió de la
Laietània, on les terres del Vallès Oriental hi te-
nien el seu propi marc de referència.

Les conclusions que es presenten en *Els íbers del
Vallès Oriental* al·ludeixen als aspectes següents:

- 1) Els trets que demostren la continuïtat de
tradicions entre el bronze final i l'època ibèrica,
d'una banda, i entre l'època ibèrica i els primers
segles de la romanització, de l'altra.

Figureta de Terracota de la Torre Roja (Caldes de Montbui)
coneguda com la "Dama d'Eusti".

- 2) Les pautes de distribució dels jaciments ibè-
rics en relació amb les seves activitats i amb el
context de jurisdicció territorial al qual pertan-
yien.

3) La definició del topònim *Lauro* sobre la base dels seus esments a les fonts escrites i les possibilitats d'extrapolació d'aquesta denominació a una realitat territorial i econòmica destacada d'època ibèrica a la comarca. S'hi relaciona un centre d'emissió de moneda i la producció d'una varietat pròpia de vi (el vi lauronense).

4) La problemàtica sobre la identificació de la *mansio Semproniana*, una de les estacions de l'antiga Via Hercúlea, precedent immediat de la Via Augusta. Aquest aspecte s'examina en el context de les vies de comunicació romanes des dels primers temps de la romanització, a la llum de la informació disponible i de les restes arqueològiques conegudes.

5) El caràcter precoç i especialment intens de la romanització en aquesta zona de la península, en coherència amb altres zones de l'antiga Laietània, com ara el Maresme i el Barcelonès, que destaquen per la implantació de centres urbans

romans antics (*Iluro, Baetulo, Barcino*).

El llibre es complementa amb un apèndix exhaustiu dels 166 jaciments arqueològics registrats, que es mostren ordenats per municipis i amb la incorporació de dades sobre la seva ubicació, la funcionalitat, els materials que s'hi han descobert i la bibliografia disponible. Aquest apèndix serveix alhora com a base de documentació dels temes abordats en el llibre i està directament relacionat amb un mapa topogràfic (enregistrat en un cd adjunt) on es consignen tots els jaciments.

En definitiva, *Els ibers del Vallès Oriental* recull i difon un llegat cultural del qual són hereus els habitants d'aquesta comarca. Els laietans que poblaven aquestes terres ens han aportat trets d'identitat i un corpus de coneixements que hem fet nostres.

**Ressenya per
M. Isabel Panosa Domingo**

Anvers i revers d'una moneda ibèrica amb la llegenda *Lauro*. Foto: Museu de Granollers

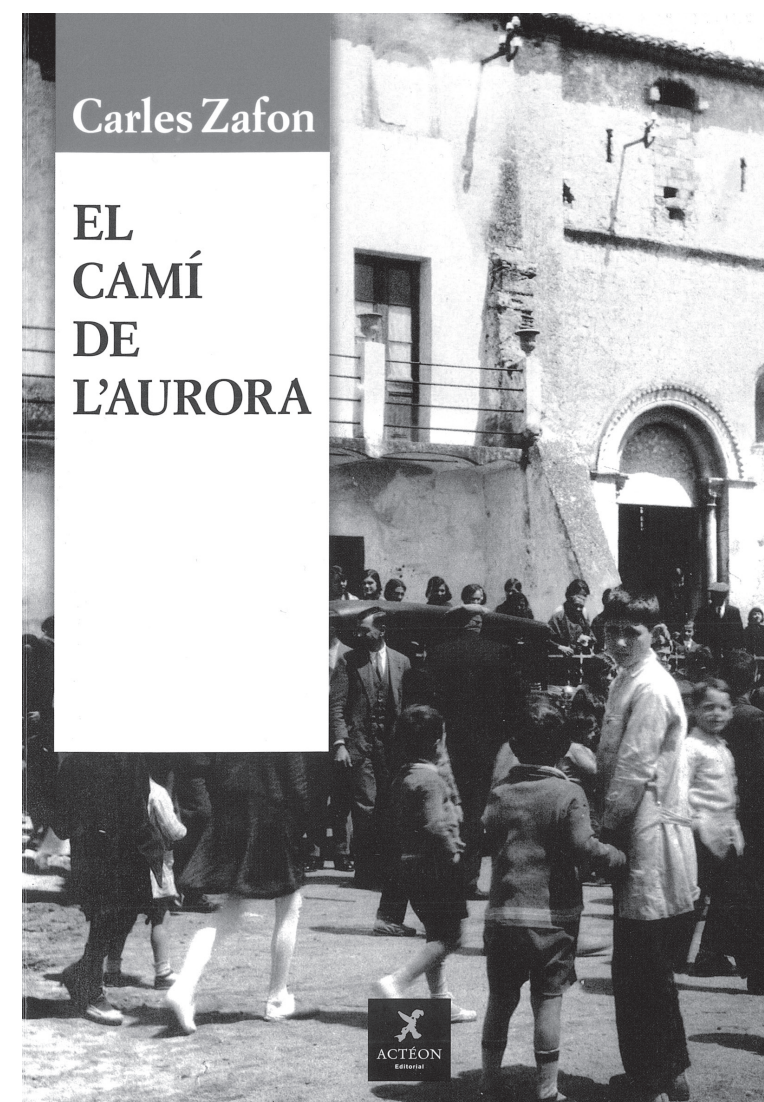
El camí de l'Aurora

La Guerra Civil Espanyola va sacsejar la vida de tots els ciutadans de Catalunya i Parets del Vallès no en va ser una excepció. La vila vallesana va patir, potser amb més crueltat que molts altres pobles veïns, els estralls del confrontament bèl·lic. Tancament de comerços, racionament, fam, refugiats, joves cridats a files, revoltes, la crema de l'església... El nostre municipi no es va lliurar de res, ni tan sols de la mort. Es dona el fet peculiar que els tres alcaldes que va tenir la població durant el conflicte van ser afusellats pel bàndol vencedor. I un d'aquests alcaldes va ser l'Amadeu Pagès Xartó.

Obrer d'una fàbrica tèxtil, afiliat a Esquerra Republicana de Catalunya i membre del sindicat anarquista CNT, Pagès va formar part del comitè antifeixista, l'òrgan encarregat de vetllar pels drets revolucionaris un cop va esclatar la guerra i els poders legítims van perdre la seva autoritat. Durant prop d'un any va ser alcalde de la vila per acabar a les files de l'Exèrcit Popular. Va lluitar al front del Pirineu, a la sanguinària batalla de Baladredo. Posteriorment, enmig de la desintegració del comandament republicà, va participar en els intents desesperats per defensar l'Ebre de la invasió final de l'exèrcit nacional. La nit de cap d'any de 1938 va ser fet presoner a la Bisbal de Falset. El seu calvari va durar gairebé tres anys, va passar per quatre presons i va ser jutjat i condemnat a mort. La sentència es va executar al Camp de la Bota de Barcelona la matinada del 29 de maig de 1941. El seu delictes havia estat ser republicà, anarquista, haver format part del comitè antifeixista, haver estat alcalde del bàndol roig, haver format part de l'exèrcit popular i, per damunt de tot, haver participat en l'assassinat de tres veïns de Parets: el mestre Lluís Piquer i els seus dos fills, l'Àngel i el Josep.

Lluís Piquer i Jover era mestre a les escoles de Parets. Havia nascut a Lleida, ha-

via estat molts anys fen classe a Tarragona i havia arribat al poble l'any 1934. Serios i responsable en la seva feina, de dretes, de fermes conviccions morals i fervorós creient. Els primers dies de la guerra ell i els seus dos fills, catòlics integrants de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, van esdevenir el punt de mira d'anarquistes i ateus. La pressió els va anar acorralant. Van intentar fugir del poble, però no ho van aconseguir. La nit del 30 de juliol de 1936, un escamot antifeixista vingut de fora del poble els va treure de casa i els va assassinar en un revolt de la carretera de Gal·lecs.

Portada del Llibre "El camí de l'Aurora" de Carles Zafon

El camí de l'Aurora (Carles Zafon, Actéon editorial, 2012) és una novel·la que relata els darrers dies de vida de l'Amadeu Pagès i el Lluís Piquer

abans que fossin assassinats. Les pors, els dubtes, les angoixes, la percepció de viure una època que ultrapassa el seu enteniment, els records de temps millors i la foscor per un futur incert, el temor envers els fills, la sensació que tot s'acaba i l'absoluta certesa de les seves morts. Els fets històrics són l'excusa per a descriure un temps, una societat, un poble i, per damunt de tot, uns homes abocats a un destí inexorable. Les conviccions els duren a la mort, i ells ho saben.

A *El camí de l'aurora* la infructuosa lluita de dos personatges ens demostra la barbàrie que va suposar la Guerra Civil Espanyola, però també la intransigència de la nostra espècie per acceptar de manera pacífica les idees que no compartim. Dues

figures contraposades, la d'un home d'esquerres, ateu i anarquista i la d'un home de dretes i de profundes conviccions cristianes, acaben assassinades pels seus ideals. Aquests fets, potser insignificants entre l'acaparadora magnitud de víctimes que ens va deixar el conflicte bèl·lic, ens han de servir per a reflexionar sobre la nostra pròpia naturalesa, sobre l'absurditat de la guerra, d'aquella que va assolar el nostre país i de totes les guerres que hi ha hagut abans i també després. Cap ideari pot justificar la mort de cap home. Lluís Piquer i Amadeu Pagès, un humil mestre d'escola i un obrer d'una fàbrica de tints, personifiquen, per una època concreta i a una escala molt local, un mal de tots els temps i d'abast general. Recordem per no oblidar. Recordem per no repetir.

Carles Zafon
Actéon editorial

Ajuntament de
 Parets del Vallès

*Sergi Mingote Moreno, alcalde de l'Ajuntament de Parets del Vallès, es complau a convidar-vos a la **presentació del llibre El camí de l'aurora** (Actéon Editorial), de **Carles Zafon**, que tindrà lloc el divendres 16 de novembre de 2012, a dos quarts de vuit del vespre, a la Sala d'Exposicions Can Rajoler.*

La presentació anirà a càrrec de les regidores Àfrica Martínez Bellés i Rosa Martí Conill.

Parets del Vallès, novembre de 2012

Invitació de l'Alcalde de Parets a la presentació del Llibre de Carles Zafon

Local de la Cooperativa

Local de la Cooperativa

Can Fuste al barri Cerdanet. Antònia Ramon i Pere Miró

Nevada a Parets 1962

Guillem Gomis i Maria Castells al carrer Sant Antoni

Local de la Cooperativa

Nens jugant al camp de la Rosa, al costat del cementiri